

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

KrV C:3 Krigsvetenskap, C-uppsats

<i>Författare</i> Mj Urban Edlund		<i>Program</i> ChP 04-06
<i>Handledare</i> Kjell Englbrekt, Erkki Pekonen		
	<i>Beteckning</i> 330/6:1	
<p style="text-align: center;"><u>Specialiserade markstridsförband som ett svenskt militärstrategiskt specialområde</u></p> <p><u>Sammanfattning:</u> Syftet med uppsatsen är att studera kategorin specialiserade markstridsförband inom ramen för svensk säkerhetspolitik, i förhållande till en europeisk militär kapacitet. Jag har analyserat texter avseende svensk militärstrategi, komplexitet i militära operationer, brister inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken. Dessutom har jag övergripande jämfört svenska med några europeiska länders stridskraftsutformning. För att uppnå syftet i uppsatsen har jag formulerat fyra frågeställningar.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vilken betydelse kan specialiserade markstridsförband tillmätas för de militärstrategiska målen? 2. Vilken roll kan specialiserade markstridsförband anta inom ramen för Försvarsmaktens deltagande i internationella insatser? 3. Vilken roll har svenska specialiserade markstridsförband i ett jämförande europeiskt stridskraftsperspektiv? 4. Vilken roll har specialiserade markstridskrafter i termer av förmågor och styrkor mot bakgrund av brister och behov i den europeisk säkerhets- och försvarspolitiken? <p>Undersökningen visar på att Försvarsmaktens specialiserade markstridsförband bör ges en mer framträdande roll i svensk militärstrategi. De bidrar väsentligt till snabbinsatsförmåga och uthållighet samt inte minst överbryggas klyftan mellan å ena sidan specialoperationsförband och å andra sidan manöverförband, i ett svenskt och europeiskt sammanhang.</p> <p><u>Nyckelord:</u> Militärstrategi, asymmetri, irreguljär, miljö, scenarier, insatsprofiler, europeisk säkerhets- och försvarspolitik, specialoperationsförband, specialförband, amfibie-, jägar- och luftburen bataljon.</p>		

ABSTRACT

Specialised Ground Forces as a unique military strategic capability for Swedish Armed Forces.

The aim of this essay has been to study a special category of ground forces, designated *Specialised Ground Forces*, in the context of a Swedish security policy with a focus on matters outside Sweden's borders, yet within a European context. To fulfil the aim new military strategy challenges are examined. The following questions are posed:

1. What significance could the *Specialised Ground Forces* be assigned to achieve in view of the objectives of Swedish military strategic?
2. What role can the *Specialised Ground Forces* assume within the broader participation of Swedish Armed Forces in international operations?
3. What role can the *Specialised Ground Forces* have when compared to equivalent European forces?
4. What role could the *Specialised Ground Forces* play against the backdrop of deficiencies and needs related to the European Security and Defence Policy deficiencies when it comes to military capability and forces?

I have studied texts and analysed the objectives of Swedish military strategy, the complexity of today's military operations and the deficiencies of European Security and Defence Policy concerning military capability and forces have been studied and analysed. Furthermore, French, British, Finnish and Norwegian Armed Forces' general structures have been compared to detect both similarities and differences.

The overall conclusion is that the *Specialised Ground Forces* could be given a more prominent position within Swedish military strategy. They contribute in a significant way to the national rapid response capability and, in a Swedish as well as European perspective they bridge the gap between *Special Operations Forces* on the one hand and *Manoeuvre Forces* on the other hand.

Key words:

Military Strategy, asymmetry, irregular, environment, scenarios, European Security and Defence Policy, special operations forces, special forces, amphibious battalion, ranger battalion, airborne battalion.

Efter seminarium den 8 juni 2006 har vissa justeringar och kompletteringar genomförts i denna uppsats i enlighet med seminariets, det vill säga opponentens, handledares, examensförrättarens och mina egna (respondent) kommentarer, synpunkter och förslag.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INTRODUKTION	4
1.1	Bakgrund, problem och syfte	4
1.2	Avgränsningar och antaganden	5
1.3	Teorianknytning	7
1.4	Forsknings- och studieläge.....	10
1.5	Undersökningsmetod.....	10
1.6	Disposition och läsanvisning.....	11
1.7	Material och källkritik.....	12
2	SPECIALISERADE MARKSTRIDSFÖRBAND.....	13
3	ANALYS.....	21
3.1	Svensk militärstrategi.....	21
3.1.1	Statsmaktens målsättningar	21
3.1.2	Försvarsmaktens målsättningar	23
3.1.3	Slutsatser	25
3.2	Komplexitet i militära operationer	26
3.2.1	Komplex karaktär.....	26
3.2.2	Komplex fysisk miljö	29
3.2.3	Slutsatser	30
3.3	Utvecklingstrender i utländska stridskrafter	32
3.3.1	Frankrike	32
3.3.2	Storbritannien	33
3.3.3	Finland.....	34
3.3.4	Norge.....	35
3.3.5	Slutsatser	36
3.4	Europeiska säkerhets- och försvarspolitiken.....	37
3.4.1	Inriktning och målsättningar	37
3.4.2	Brister och behov	38
3.4.3	Slutsatser	39
4	AVSLUTNING	40
4.1	Syntes	40
4.2	Reflektion och diskussion	43
4.3	Förslag till fortsatt forskning och studier	46
5	SAMMANFATTNING	46
6	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	48
	Tryckta källor:.....	48
	Internetbaserade källor:	49
	Personbaserade källor:.....	49

1 INTRODUKTION

1.1 Bakgrund, problem och syfte

Sverige bör, genom delvis oanade militärstrategiska förutsättningar ha goda förutsättningar att föra en tillämpad säkerhetspolitik inom försvarsområdet. Försvarsmakten befinner sig sedan en tid i en alldeles ny militärstrategisk situation. Ämnet i uppsatsen är *specialiserade markstridsförband*¹, en särskild förbandskategori bestående av tre förbandstyper; Amfibiebataljonen, Jägarbataljonen och den Luftburna bataljonen. Uppsatsen handlar om denna kategori som ett möjligt militärstrategiskt specialområde för Sverige och Försvarsmakten, i ett europeiskt sammanhang. Behovet av denna förbandskategori ökar med tiden – att betrakta i ljuset av den pågående förändringen av Försvarsmakten.

Sveriges stridskrafter omvandlas till nya behov – i nya typer konflikter utanför eget territorium. Mitt främsta intresse är att studera på vilket sätt Sverige såsom en småstat, på ett pragmatiskt sätt kan bidra med lämpliga och efterfrågade stridskrafter. Den viktigaste bakgrunden till valt ämne är att specialiserade markstridsförband bör kunna överbrygga skillnaden mellan å ena sidan angivna behov av förmågor och å andra sidan den rådande verkligheten – befintliga förmågor. Om så är fallet skulle de kunna sägas ha en viss betydelse för svensk säkerhetspolitik.

Överbefälhavaren skriver i boken *Här och nu*, en bok utgiven till alla försvarsmaktsanställda våren 2006, att ”Vi måste kraftsamla för att ge insatsförsvaret det innehåll som statsmakterna har beställt, och det är omedelbart användbara insatsförband – förband som efterfrågas nationellt och internationellt”.²

Nu övergår jag till mitt forskningsproblem. Såväl Sverige som övriga europeiska länder står inför nya militärstrategiska utmaningar. Professor Rob de Wijk³ skriver att ”Västvärldens stridskrafter är fundamentalt felaktiga, konceptuellt sett är de fortfarande fokuserade på konventionell krigföring men de nya krigen kommer att vara okonventionella”.⁴ De utmaningar som de Wijk sannolikt avser är en förändring av militära operationer som en konsekvens av konflikters karaktär, vilket i sin tur påverkar stridskrafterns utformning och hur de avses användas. Inte minst är dagens motparter eller motståndare av en annan typ i förhållande till tidigare förväntat utseende under invasionsförsvarets dagar. Andra konkreta utmaningar är den fysiska miljön i operations- och insatsområden som en följd av konflikters geografiska läge.

---

¹ Begreppet är författarens samlingsbegrepp för att tydliggöra en kontrast mot såväl manöverförband som specialoperationsförband/specialoperationsförband. Begreppet och de förband som avses beskrivs närmare i ett särskilt kapitel.

² Håkan Syrén, 2006, *Här och nu – en liten bok om den fortsatta vägen framåt*, Stockholm: Försvarsmakten, s 1.

³ Rob de Wijk är professor i internationella relationer och strategiska studier vid Clingendael (Nederländernas) Institut i Internationella Relationer, Royal Military Academy och universitetet i Leiden. de Wijk har även varit delaktig i utvärdering och analyser av ESDP för EU ISS räkning.

⁴ Rob de Wijk, 2002, “The Limits of Military Power”, *The Washington Quarterley*, volym 25, nummer 1, s 75.

Det går inte att bortse från att militära operationer och insatser i högsta grad påverkas av faktorer som påfrestande terräng-, klimat- och väderförhållanden. Operationer och insatser sker inte i vakuum, det vill säga ett etablerat förband måste förmå att verka i komplicerade operationer i påfrestande miljöer. Dessa förutsättningar påverkar de militära medelsens utformning och användning. Det skulle kunna hävdas att det därav följer att specialiserade markstridsförband i framtiden sannolikt kommer att inta en mer framträdande roll i svensk militärstrategi, som en grund för svensk säkerhetspolitik. I och med Sveriges allt närmare säkerhetspolitiska och militära samarbete med EU-länderna bör en sådan förskjutning dessutom betraktas i ett vidare, europeiskt perspektiv.

Syftet med uppsatsen är att studera kategorin specialiserade markstridsförband inom ramen för en utåtriktad svensk säkerhetspolitik, i förhållande till en europeisk militär kapacitet varvid jag särskilt utgår från vad som kan kallas nya militärstrategiska utmaningar. Dessa utmaningar ska bilda några sorts konkreta förutsättningar i form av behov och krav. För att svara på syftet i uppsatsen har jag formulerat fyra frågeställningar. [Justeras/kompletteras]

1. Vilken betydelse kan specialiserade markstridsförband tillmätas för de militärstrategiska målen?
2. Vilken roll kan specialiserade markstridsförband anta inom ramen för Försvarmaktens vid deltagande i internationella insatser?
3. Vilken roll har svenska specialiserade markstridsförband i ett jämförande europeiskt stridskraftsperspektiv?
4. Vilken roll har specialiserade markstridskrafter i termer av förmågor och styrkor mot bakgrund av brister och behov i den europeisk säkerhets- och försvarspolitik?

1.2 Avgränsningar och antaganden

Den svenska säkerhetspolitiken studerar jag endast inom det försvarspolitiska området, varvid EU utgör den främsta säkerhets- och försvarspolitiska ramen. Undersökningen fokuserar därför mot internationella insatser, det vill säga svenskt deltagande i respektive förutsättningar och möjligheter för medverkan i militära operationer och insatser utanför, även avlägset från svenskt territorium. Att EU och inte även Nato utgör den säkerhetspolitiska ramen utesluter däremot inte Nato som en säkerhetspolitisk partner för Sverige, särskilt eftersom de flesta EU-medlemmar dessutom är medlemmar i Nato varför mitt resultat även blir relevant mot denna organisation. Natos responsstyrkor som liksom EU:s stridsgrupper är under utveckling består nästan uteslutande av europeiska stridskrafter varför Europas utveckling av snabbinsats- och avlägsen militär krishanteringsförmåga kan ses som parallell – inom två organisationer men med samma stridskrafter. Mina slutsatser kan därför ha bäring även mot Nato som samarbetspartner. Sveriges utrikesminister uttalade i början av maj månad 2006 en ambition att Sverige skulle vara en

strategiska partner till Nato, en högre grad och status än nuvarande partnerskap inom Nato Pff.

Tidsmässigt är uppsatsen främst nutidsinriktad vilket innebär de närmast överblickbara åren men med fokus på nu rådande förutsättning och läge, men jag gör även vissa framåtblickar i den avslutande egna diskussionen.

Jag kommer inte att avhandla bedömningar eller föreställningar om direkt hot mot Sverige och/eller svenskt territorium, oavsett hot av militär eller terrorkaraktär. Motivet är dels att frågan om Försvarmaktens roll vid terrorism inte är fastställd och dels att ett militärt väpnat angrepp⁵ inte ter sig troligt under överskådlig tid. Denna avgränsning medför att jag inte kommer att studera målsättningar, scenarier eller motsvarande som berör frågan om terrorism riktad mot Sverige, eller ett annat EU-land och solidariskt bidrag från Sverige till berörd nation.

I fråga om officiella deklARATIONER, målsättningar eller inriktningar i dokument använder jag mig av dokument som utkommit till och med per den sista april 2006 och avseende förbandsformuleringar på hemsidor inte längre än till och med den 30 maj 2006. Enstaka pressmeddelanden däremot nyttjas beroende på dess relevans för min undersökning.

Avseende internationella insatser avgränsar jag mig till att studera några faktorer jag framhåller som påverkande på genomförandet av militära operationer och insatser, dessa är karaktär och miljö där det senare främst avser terrängförhållanden. Motivet är att dessa får en militärstrategisk och säkerhetspolitisk konsekvens när det handlar om förutsättningar för framgång i krishanteringsoperationer, och i regel multifunktionella, där militära medel är ett av flera, i effektivitetsbalans samverkande instrument. Jag studerar inte djupare orsaker till konflikter eller om vad motsättning eller kamp mellan parter eller aktörer består i, vad de strider om.

Frågan om rollen i för de militärstrategiska målen behandlas mot bakgrund av mål för internationell förmåga. Avseende rollen för deltagande i internationella insatser avgränsas undersökningen mot komplexiteten och konsekvenser av dessa. Frågan om ett jämförande europeiskt stridskraftsperspektiv sker med utgångspunkt i utvecklingstrender i utländska stridskrafter, jämförelsen genomförs mot att bekräfta förekomsten av sådana eller motsvarande förband, och endast ytligt om principer deras användande. Som en sista avgränsning kommer jag heller inte att studera kulturella eller religiösa faktorer som en för militära operationer och insatser påverkande faktor då jag inte ser möjligheten till en generell, allmängiltig syn på dessa.

Mitt främsta antagande är att den europeiska unionen under överskådlig tid inte utvecklas till ett gemensamt territoriellt försvar, att unionen inte utvecklar en försvars- och säkerhetspolitik som innebär ömsesidiga försvarsförpliktelser.

---

⁵ I försvarsberedningens rapport från 2004 utesluts dock inte militära incidenter.

Såsom ett antagande förutsätter jag även att Norge kommer att delta i operationer och insatser inom ramen för den europeiska unionen, även om Nato i närtid utgör deras främsta försvars- och säkerhetspolitiska prioritet. Jag utesluter inte heller att Norge inom en inte alltför avlägsen framtid kan komma att bli medlem i EU. Mitt sista antagande är att målet om en nationell snabbinsatsförmåga – en nationellt snabbinsatsstyrka fullföljs. Dessutom är den nordiska dimensionen viktig för svenskt vidkommande, vilket inte minst stärks genom den nordiska stridsgruppen. Danmark deltar däremot inte i den militära delen av den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna vilket är motiv för att inte studera dem i denna undersökning.⁶

1.3 Teorianknytning

Min problemformulering och syftet med uppsatsen motiverar användandet av två för varandra kompletterande teorianknytningar, dels till säkerhetspolitik och dels till militärstrategi. Dessa två begrepp är också att betrakta som två ”nivåer” i förhållandet till och interagerande i varandra – ett lands säkerhetspolitik påverkar dess militärstrategi och det senare skapar förutsättningar och/eller handlingsutrymme för en säkerhetspolitik.

Inledningsvis redogör jag här nedan för begreppet *säkerhetspolitik*. Nationalencyklopedin definierar säkerhetspolitik som en sammanfattande benämning på de åtgärder ett lands regering vidtar mot yttre hot⁷. Svenska akademins ordbok skriver att säkerhetspolitik är en politik som rör landets eller rikets säkerhet i förhållande till andra länder eller makter⁸. Min undersökning har dock den europeiska unionen som säkerhetspolitisk ram.

Den europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) samt den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna (ESFP) utgör viktiga förutsättningar men även incitament för svensk utåtriktad säkerhetspolitik. Till att börja med hämtar jag några uttalanden från den svenska regeringen.

Det senaste årets internationella utveckling har visat att kriser kan utvecklas snabbt och får långtgående konsekvenser. Europeiska rådet har beslutat att EU:s medlemsländer ska bidra med militära resurser till en gemensam krishanteringsstyrka, som ska kunna användas för olika typer av humanitära insatser. För Sverige är det viktigt att bidra till EU:s förmåga att hantera kriser. Vi deltar också aktivt i utvecklingen av den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna (ESFP).⁹

Följden blir att svensk säkerhetspolitik ska förmå att stödja den europeiska unionens målsättningar; därför använder jag Nils Andréns teori om kategorin utåtriktad säkerhetspolitik inom en direkt säkerhetspolitik. Direkt säkerhetspolitik betecknas som politiska åtgärder som vidtas i syfte att

---

⁶ Dessutom saknar Danmark tydliga motsvarigheter till jägarförband, amfibieförband och luftburna såsom särskilda förband enligt svensk insatsorganisation, till skillnad från Norge och Finland vilka förfogar över delar av dessa förmågor.

⁷ Nationalencyklopedins hemsida, www.ne.se, sökord säkerhetspolitik.

⁸ Svenska akademins ordbok hemsida (på webben), www.g3.spraakdata.gu.se/saob, sökord säkerhetspolitik.

⁹ Regeringens hemsida, www.regeringen.se.

förverkliga medvetet omfattade säkerhetspolitiska mål.¹⁰ För den utåtriktade säkerhetspolitiken är det av betydelse att ett lands, i detta fall Sveriges, internationella agerande uppfattas som ett konsekvent uttryck för den deklarerade säkerhetspolitiken. I Andréns modell placerar jag de formuleringarna som jag anser vara ett konsekvent uttryck för en deklarerad säkerhetspolitik, främst inom försvarsområdet, utgående från svenska säkerhetspolitiska linjen vilken får tjäna som ett grundläggande uttryck för den deklarerade svenska säkerhetspolitiken. I Sverige talas inte om en säkerhetspolitisk doktrin utan om en säkerhetspolitisk linje. Den säkerhetspolitiska linjen som den nu är utformad är fastställd 2002.

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara fred och självständighet för vårt land, bidra till stabilitet och säkerhet i vårt närområde, samt stärka internationell fred och säkerhet. Sverige är militärt alliansfritt.¹¹

Nu övergår jag till att redogöra för begreppet *militärstrategi*. Min undersökning avser inte en militärstrategi för en pågående maktutövning eller en situation där Sverige är direkt territoriellt hotad med militära medel – ett väpnat angrepp, utan fokuserar på en fredstida svensk militärstrategi, syftande till att skapa förutsättningar för att militära medel ska kunna användas, främst inom ett internationellt samarbete. Detta betraktas som en del av den rådande svenska försvarspolitiska inriktningen där internationalisering syftande till ökad förmåga för internationell krishantering och säkerhetsfrämjande arbete¹². En svensk militärstrategi ska således vara en del av svensk utåtriktad säkerhetspolitik.

Nationalencyklopedin innehåller en generell formulering om militärstrategi i sin definition av ordet strategi, som förklarar att den avser de rent militära resursernas användning i krig.¹³ Jag kommer främst att utgå från André Beaufres mer preciserade strategiteori där han definierar strategi som konsten att samordna maktmedlen för att uppnå de av politiken uppställda målen.¹⁴ Militär strategi definierar han som konsten att använda sig av militära styrkor för att uppnå de resultat, som fastställts av den politiska ledningen.¹⁵ Beaufre indelar strategi i tre nivåer. Överst råder en total strategi¹⁶ vilken avser samordning av flera maktmedel, alltså politiska, ekonomiska, diplomatiska och militära. Därunder och för vart och ett av de underordnade områdena finns en nivå av allmän strategi med funktionen att fördela och kombinera uppgifterna för de föreslagna aktionerna. Den tredje nivån avser operativ strategi och här finns förbindelseleden mellan idé och förverkligande¹⁷. Av nivåindelningen att

---

¹⁰ André Nils, 2002, Säkerhetspolitik, Analyser och tillämpningar, Upplaga 2:1, Norstedts Juridik Stockholm, s 30.

¹¹ Regeringens hemsida.

¹² Regeringens hemsida.

¹³ Nationalencyklopedins hemsida.

¹⁴ André Beaufre, 1963, *Modern Strategi för fred och krig*, Stockholm: Epan. Nyutgåva 2003. s 21.

¹⁵ Beaufre, *Modern Strategi för fred och krig*, s 20-21.

¹⁶ En total strategi kan med fördel anses vara detsamma som den svenska säkerhetspolitikens målsättning – Sveriges säkerhetspolitiska linje, även om den formulering som återfinns på föregående sida är ganska övergripande och inte konkret anger hur de olika maktmedlen/medlen ska samordnas.

¹⁷ Beaufre, s 29-31.

döma förefaller det vara viktigt med interaktionen mellan de olika nivåerna och för min undersökning är det växelverkan mellan den totala strategin, till vilken jag här anför säkerhetspolitiken vilken sker på politisk-strategisk ledningsnivå och den allmänna militära strategin vilket bör vara den militärstrategiska handlingen.

Beaufre uppehåller sig emellertid inte så mycket till att beskriva fredstida militärstrategier syftande till att skapa förutsättningar och handlingsfrihet för en statsmakt att använda eller bidra med militära medel i ett multinationellt sammanhang. Den numera pensionerade kommandören tillika ledamoten av Kungliga Krigsvetenskapsakademien, Lars Wedin ger en beskrivning av begreppet militärstrategi, inspirerad av den franske generalen Lucien Poirier¹⁸.

Militärstrategi behandlar främst interaktionen mellan den politiska och den högsta militära nivån, hur politiska beslut omsätts till militära mål och hur militära resurser skapas och utnyttjas¹⁹.

Denna beskrivning, vilken jag antar i sin tur är influerad av Beaufres teorier, synes ge en mer användbar beskrivning av militärstrategi oavsett det råder en pågående konflikt eller kamp, eller som förutsättning eller förberedelser för användande av militära styrkor i en potentiell konflikt. I Sverige utgörs den högsta militära ledningsnivån av Försvarmaktens högkvarter vilken har att reda ut de militärstrategiska frågorna. För de militärstrategiska frågorna råder en interaktion mellan statsmakten²⁰ och Försvarmaktens högkvarter. Överbefälhavaren är ansvarig för att statsmakternas behov av militära medel för konflikthantering genom att stridskrafter med rätt förmåga finns tillgängliga för insatser inom givna tidsramar²¹.

Min teoretisering utgår från två nyckelord; *utformning* och *användning* utvecklade av hur militära resurser, alltså stridskrafter och/eller förband skapas och utnyttjas. Dessa blir centrala för min teoretisering kring begreppet militärstrategi. Stridskrafter utformning och användning, som en central del av nivån allmän militärstrategi utgör därför grunden för att svenska militära medel ska kunna användas, främst inom ett internationellt samarbete. Den teoretiska ansatsen är därför att en mer tillämpad svensk säkerhetspolitik inom försvarsområdet, riktad mot EU, ställer krav på en militärstrategi som realiserar målsättningar och skapar handlingsfrihet, vilket i sin tur förutsätter att stridskrafterna är rätt utformade och kan – har förutsättningar att användas i aktuella konflikter. Jag illustrerar ansatsen med efterföljande tecknade modell²².

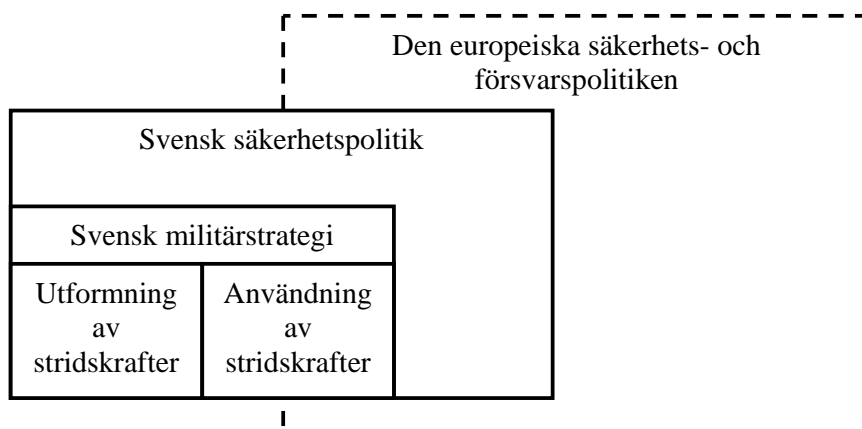
¹⁸ Kommandör Lars Wedin gör gällande att general Poirier kan sägas vara den framlidne generalen Beaufres intellektuella son.

¹⁹ Lars Wedin, 2005, artikel i *Kungliga Krigsvetenskapsakademins Tidskrift* nr 4 2005, s 115.

²⁰ Företrädesvis riksdagens försvarsutskott och försvarsdepartement inom regeringskansliet.

²¹ Försvarmakten, 2002, *Militärstrategisk doktrin*, s 70.

²² Den svenska säkerhetspolitiken är inte helt inordnad i "utrymmet" för den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna eftersom den senare inte är det enda säkerhetspolitiska forum Sverige agerar inom, FN och Nato är andra organisationer och partners. Dessutom kan bilden även illustrera den nuvarande svenska ståndpunkten om att EU utvecklas till ett gemensamt försvar med ömsesidiga försvarsförpliktelser, vilket sittande regering (maj/juni 2006) motsätter sig.

1.4 Forsknings- och studieläge

Jag har inte kunnat finna några studier eller någon forskning eller annan form av undersökning, rapporter eller dylikt som i ett svenskt perspektiv behandlar de förbandstyper jag studerar och som en gemensam kategori. En del av arbetet handlar därför om att konceptuellt beskriva och diskutera specialiserade markstridsförband. Försvarsmakten genomförde 2003 en övergripande analys av de så kallade *angränsande förbanden*²³. Professor Rob de Wijk, vilken är en av mina källor har däremot skrivit artiklar samt ingått i arbetsgrupper där begreppet *specialised forces* används men någon gemensam syn på flera sådana förband kan inte utvisas.

1.5 Undersökningsmetod

Jag har genomfört min undersökning med stöd av kvalitativa textanalyser. Genom dessa undersöker jag vilken betydelse specialiserade markstridsförband har för svensk säkerhetspolitik, i ett europeiskt sammanhang och vidare vad detta innebär för svensk militärstrategi. Studieobjekt är kategorin specialiserade markstridsförband och undersökningen sker främst på militärstrategisk nivå²⁴ och av faktorer samt förhållanden med militärstrategisk konsekvens²⁵, särskilt för utformning och användning av stridskrafter. Den färdiga undersökningen är tänkt att förmedla en förståelse för hur specialiserade markstridsförband, som en viktig komponent av svensk militärstrategi, kan stödja en tillämpad svensk säkerhetspolitisk genom att möjligen utgöra ett militärstrategiskt specialområde.

I analysen, som sker i fyra steg, använder jag mig främst av Beaufres militärstrategibegrepp för att ge svar på vilken roll specialiserade markstridsförband har eller kan ha, i enlighet med och för att besvara

²³ Avsåg förband med generella likheter med specialoperationsförbanden, se vidare i kapitel 2 där beskrivning och definition av specialiserade markstridsförband sker. De huvudsakliga resultaten av analysen redovisas i kapitel 2.

²⁴ Det vill säga den politiska nivån med ansvar för försvarspolitiska – militärstrategiska frågor samt den högsta militära ledningsnivån med samma ansvar.

²⁵ Operativa men även taktiska aspekter får militärstrategiska konsekvenser, varför jag anser att undersökningen måste behandla dem men sedan analysera dess betydelse eller förutsättning på en högre nivå.

frågeställningarna. Analysresultaten redovisas i form av slutsatser. I den avslutande syntesen vägs slutsatserna samman för att starkare tolkas mot Andréns begrepp utåtriktad säkerhetspolitik och för denna den svenska säkerhetspolitiska linjen. Här ska jag även vederlägga syftet med uppsatsen samt återkoppla till min problemformulering. Jag har lagt en betydande tonvikt på att beskriva de specialiserade markstridsförbanden. Tyngdpunkten ligger emellertid i slutsatser och avslutningen.

1.6 Disposition och läsanvisning

Uppsatsen är utformad så att den steg för steg hanterar frågeställningarna om de specialiserade markstridsförbandens roll i syfte att avslutningsvis kunna genomföra en syntes av resultaten samt föra resonemanget vidare och framåtblickande. Totalt består uppsatsen av sex kapitel eller beståndsdelar varvid kapitel 1 har varit en introduktion, ämnad att utgöra en ram för undersökningen.

Kapitel 2 syftar till att djupare beskriva själva studieobjektet – specialiserade markstridsförband så att de efterföljande analyserna kan såväl förstås som sättas i sitt rätta sammanhang. Beskrivningen omfattar förbandens förmågor och egenskaper och även kortfattat om deras ursprung.

Kapitel 3 omfattar analysen i fyra steg, där studieobjektet specialiserade markstridsförband studeras mot fyra olika parametrar eller avsnitt. Det första avsnittet har sin fokus i den svenska militärstrategin och där resultatet av analysen redovisas i form av slutsatser. Nästa avsnitt behandlar komplexiteten i militära operationer och slutsatserna återkopplas även till del mot dem som framkommit av den svenska militärstrategin. Nedbrutet studeras komplexiteten i operationer och i den fysiska miljön i avsnitt två. Det tredje avsnittet är en jämförelse mot några utvalda länders stridskraftsutformning och generella principer för användning, i förhållande till svenska specialiserade markstridsförband, riktad främst mot förekomst av specialiserade markstridsförband, eller vad som kan anses motsvara dem. Även här sker viss återkoppling mot vad som framkommit av den svenska militärstrategin men även komplexitet i militära operationer. Det fjärde och sista avsnittet avser den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, främst dess brister i stridskrafter – utformning och förutsättningar för användning. Avsnittets slutsatser återkopplar något till svensk militärstrategi och komplexitet i militära operationer.

Kapitel 4, avslutning består av syntes där analysens slutsatser vägs samman. Vidare genomförs en egen reflektion och diskussion av vad som framkommit i analys och syntes, samt att förslag på fortsatt forskning och studier presenteras.

Kapitel 5 är en sammanfattning av uppsatsen som helhet och kapitel 6 omfattar käll- och litteraturförteckning i form av tryckta källor, Internetbaserade källor samt personbaserade källor.

1.7 Material och källkritik

Beskrivningen av de specialiserade markstridsförbanden har skett genom att studera Försvarets hemsida under respektive förband samt delgiven information från armé- respektive marinavdelningarna vid Högkvarterets Förbandsenhet, vilka ansvarar för deras utveckling.

För att klarlägga huvuddragen svensk militärstrategi utgår jag från primärkällor i syfte att redovisa officiella uppfattningar om målsättningar, inriktning och krav. Detta har föranlett mig att bruka regeringens propositioner²⁶, vilka även har studerats mot vad försvarsutskottet yttrat i relaterade betänkanden. Även regeringsbeslut i form av Regleringsbrevet till Försvaretsmakten för budgetåret 2006 har använts. Avseende säkerhetspolitiska formuleringar använder det som finns åtkomligt på regeringens hemsida. För att klarlägga Försvaretsmålsättningar, inriktning och krav använder jag mig av Försvarets öppret redovisade handlingar, såsom fastställd vision, strategiska mål, budgetunderlag för 2007 samt årsredovisning för 2005. Jag har även använt rapporter från perspektivplanering samt Försvarets militärstrategiska doktrin. Dessa är att betrakta som primärkällor med hög pålitlighetsgrad, det förefaller orimligt att felaktigheter förekommer i dessa texter.

I avsnittet om komplexitet i militära operationer, vilken är tvådelad min strävan varit att i första hand använda underlag skrivna av mer auktoritär karaktär vilket inneburit erkända forskare och forskningsinstitut. För detta ändamål refererar jag till dels professor Rob de Wijk och dennes artikel *, professor Mary Kaldors och hennes bok *Nya och Gamla Krig, organiserat våld under globaliseringens era*, The International Institute for Strategic Studies och deras årsbok *The Military Balance 2005-2006*, Försvarets Forskningsanstalts, sedermera Försvarets Forskningsinstituts delrapporter *Framtida konflikters karaktär*. Utöver dessa används beskrivning och definitioner av Försvaretsmakten och Uppsala universitet, institutionen för freds- och konfliktforskning. Tomas Ries genomförde en föredragning vid Försvarets högskolan hösten 2005, presentationsunderlaget har studerats och använts. Kaldors bok är förvisso skriven för några år sedan och avser i mångt och mycket konflikterna på Balkan men hennes syn på aktörer är alltjämt relevant. Jag värderar Kaldor som en trovärdig källa, särskilt med tanke på hennes uppdrag för olika institut, inte minst inom EU. Professor de Wijk är en auktoritet i Nederländerna inom området internationella relationer och konflikter, han förekommer ofta i holländsk media och har dessutom haft uppdrag åt den europeiska unionen. Jag värderar honom som en trovärdig källa. Doktor Tomas Ries är en erkänd person inom den akademiska världen och med en särskild kunskap om globaliseringen, jag värderar honom som trovärdig. De institut, svenska som utländska värderas som trovärdiga.

Jämförelsen med europeiska försvarsmakter utgår från öppet redovisad information som är tillgänglig via internet. I vissa specifika fall har jag även

---

²⁶ Regeringen (2004), Regeringens proposition 2004/05:5 Vårt Framtida Försvar, Stockholm: Försvaretsdepartementet. Regeringen (2005), Regeringens proposition 2005/06:1 Förslag till statsbudget för 2006, Utgiftsområde 6, Försvarets samt beredskap mot sårbarhet, Stockholm: Finansdepartementet.

fått kompletterande information från den Militära Underrättelse- och Säkerhetstjänsten, MUST. Slutligen har jag beträffande den europeiska säkerhets- och försvarspolitik utgått från tillgänglig information på internet. EU:s säkerhetsstrategi bildar ytterligare en grundval. I denna fråga använder jag också materiel som är skrivet av utomstående eller självständiga betraktare av unionens utveckling av militär krishanteringsförmåga. De källor jag använder finner jag mycket trovärdiga. Instituterna har ett gott internationellt renommé. Personerna på MUST, även om de har öppna befattningar väljer jag att inte namnge men jag värderar dem som trovärdiga.

2 SPECIALISERADE MARKSTRIDSFÖRBAND

2.1 Svenska förhållanden

I detta avsnitt kommer jag att ge en ganska omfattande och noggrann beskrivning av mitt studieobjekt.

Specialiserade markstridsförband ska sättas i relation till andra förband med förmågan och inriktningen verkan mot markmål, i markarenan. Förmågan och inriktningen innebär lösandet av offensiva, strids- och bekämpningsuppgifter²⁷. Andra förbandskategorier och förband med denna förmåga och inriktning är *manöverförband* och *specialoperationsförband*. Inledningsvis och för att grundlägga den fortsatta undersökningen, ska jag definiera och beskriva begreppet, eftersom det är nytt, samt sätta själva kategorin specialiserade markstridsförband i ett begripligt sammanhang. Det senare är inte minst viktigt eftersom förväxlingar ibland sker med var och en av dem i förhållande till framförallt specialoperationsförband men även så kallade lätta manöverförband. Vidare ska jag djupare beskriva de förband som avses, nämligen amfibiebataljon, jägarbataljon och luftburen bataljon.

Specialiserade markstridsförband bygger på två begrepp, *specialisering* och *markstridsförband*, och kan med fördel betraktas som en terminologisk hybrid²⁸. Nationalencyklopedin förklarar ordet ”specialisering” såsom att i hög grad vara inriktad på viss funktion eller dylikt. Funktion kan vidare beskrivas som verksamhet eller uppgift och ordet ”dylikt” ger möjligheter att ytterligare tillämpa begreppet specialiserad. Att i hög grad vara inriktad på en viss eller några funktioner eller dylikt anser jag resulterar i att förbandet måste ha utvecklade förmågor och egenskaper för särskilda avseenden och/eller förhållanden vilket medför specifika krav på organisation, taktiskt uppträdande, utbildning och utrustning. Bilden nedan vill illustrera relationen mellan manöverförband, specialiserade markstridsförband och

---

²⁷ Därmed omfattas inte förbandstyperna Divisionsunderrättelsebataljon, i framtiden Taktisk underrättelsebataljon och Säkerhetsbataljon (i Försvarsmaktens insatsorganisation) i denna undersökning.

²⁸ *Markstridsförband* definieras som förband främst avsedda för lösande av uppgifter inom markarenan, även i amfibisk miljö och omfattar i denna uppsats av arméförband örband ur marinen som genomför markstrid. Denna definition utgår från begreppet markstridskrafter i *Årsrapport från perspektivplaneringen 2002-2003: Målbildsinriktningar inför Försvarsbeslut 2004 – rapport 7*, underbilaga 1, s 14

specialoperationsförband, pilen försöker åskådliggöra den komplexitet och det växande spektrum av målsättningar och uppgifter som råder²⁹.

Manöverförband avser tyngre pansrade förband med stor förekomst av stridsvagnar och medeltunga förband med band- eller hjulgående stridsfordon och även lätta förband av infanteri- eller skytteförbandskaraktär med eller utan fordon. Manöverförband kan även ha karaktären av en modulär kombination av två eller alla tre av dessa ovan nämnda. Manöverförband uppträder i den definition jag tillmäter dem, i större förband, i regel är bataljon den taktiska enheten. Bataljonen verkar relativt samlad och/eller samordnat och är i hög grad avsett för att ta och försvara terräng, samt inte minst att ha förmåga att konfrontera en motståndare med motsvarande organisation, utrustning och ”rörligt mekaniserade taktik”.

*Specialoperationsförband*³⁰ är förband med särskild utbildning, utrustning och kompetens, ofta med inriktning mot att kunna genomföra underrättelseinhämtning, ledningskrigföring, understöd för långräckviddig bekämpning samt antisabotageinsatser. Specialoperationsförbanden har stora krav på uthållighet och förmåga till dolt uppträdande i högriskmiljö.³¹ Internationellt – i många andra västländer – benämns de som i Försvarmakten och dess doktriner kallas specialoperationsförband för *specialoperationsförband*³², inte minst av professor Rob de Wijk samt inom ECAP³³. Av våra senaste doktriner framgår följande: De svenska specialoperationsförbanden genomför specialoperationer och underrättelseoperationer. Beroende på specialoperationsförbandens karaktäristik, förmåga och höga beredskap kan specialoperationsförbanden även utföra andra typer av operationer eller lösa andra uppgifter. Specialoperationsförbanden är dock avsedda att inte försvara terräng eller ersätta den volym som konventionella förband innehar. Specialoperationer är i sig själva gemensamma, småskaliga och kortvariga. De är öppna eller hemliga och ofta offensiva, självständiga och förnekbara. Specialoperationer är till sin natur extraordinära högriskoperationer som genomförs i syfte att uppnå viktiga målsättningar. Specialoperationsförbanden är ett säkerhetspolitiskt verktyg som utökar valmöjligheterna vid användande av militära maktmedel.

²⁹ Komplexiteten och det växande spektrum av uppgifter och målsättningar är konsekvensen av framförallt det jag ska undersöka i kapitel 3.2 Nya konflikter men även i 3.4 Europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna.

³⁰ I Sverige, inom Försvarmakten används i regel begreppet specialförband. I syfte att uppsatsen ska vara konsekvent avseende användande av begrepp och definitioner samt för att inte konfundera läsaren används från det tredje kapitlet termen specialoperationsförband för att ha en enhetlig och mer internationell användning. Därför har jag bytt ut ordet specialoperationsförband från svenska texter. Svenska ”specialoperationsförbanden” SSG och det som eventuellt kan komma att benämnas SIG ska därför förstås såsom *specialoperationsförband*. Det ökar även förståelsen för undersökningen då det innebär en distinktion från specialiserade markstridsförband, specialoperationsförband genomför specialoperationer.

³¹ Försvarmakten, 2002, *Militärstrategisk doktrin*, s 118.

³² Special Operations Forces eller SOF.

³³ European Capability Action Plan.

Specialoperationer kan därför vara ett alternativ till att genomföra gemensamma konventionella operationer. Specialoperationer är således ett strategiskt instrument i likhet med gemensamma konventionella operationer. När specialoperationsförbanden stödjer konventionella gemensamma operationer skall de integreras fullt ut mot bakgrund av deras förmåga, men utan avkall på den operationssäkerhet och sekretess som användandet av dessa förband kräver. Inom ramen för en gemensam operation samordnar den operativa chefen insatserna av specialoperationsförband.³⁴

Överbefälhavaren fattade 2000-08-30 beslut om organisation/uppsättande av Försvarsmaktens specialförband med ledning³⁵. I skrivelsen för detta beslut skrivs att ”specialoperationsförbanden kan ses som en utveckling av övriga jägar- och antisabotageförband motsvarande”. I beslutet introduceras och används för första gången begreppet *angränsande förband* i förhållande till specialoperationsförband³⁶. Vid tiden för detta beslut bestod Försvarsmaktens specialoperationsförband av *Särskilda skyddsgruppen*, SSG och 1.a Fallskärmsjägarbataljonen, 1. Fskjbat. Svenska fallskärmsjägarförband har sitt ursprung från tiden av i början av 1950-talet i och med bildandet av Arméns fallskärmsjägarskola och uppsättandet dess krigsförband. Svenska internationellt och kvalitetsmässigt jämförbara specialoperationsförband är däremot ett drygt tioårigt faktum men ett system av specialoperationsförband skapades formellt först år 2000. Sedan dess har förändringar skett samt att utveckling pågår av de två komponenter som omfattades av beslutet år 2000. En övergripande ledning på militärstrategisk nivå har inrättats sedan något år, Fallskärmsjägarbataljonen avvecklas under 2006 och vidareutvecklas till vad som i nuläget har arbetsnamnet *Särskilda inhämtningsgruppen*³⁷, SIG. Av såväl regeringens regleringsbrev för 2006 såväl som Försvarsmaktens budgetunderlag för 2007 framgår att vid Helikopterflottiljen ska dessutom en särskild specialhelikopterverksamhet skapas, särskilt avsedd för att stödja specialoperationer/insatser med specialoperationsförbanden. Inom Försvarsmakten finns alltså ett relativt komplett system för specialoperationer.

Den tidigare angivna analysen av de så kallade angränsande förbanden, 2003, skulle belysa förbandens huvudinriktning och tydliggöra de uppgiftsmässiga gränssnitten (gränssytor) mellan dem och specialoperationsförbanden³⁸. De så kallade angränsande förband som omfattades av den övergripande analysen var de som vid tillfället var befintliga inom insatsorganisationen, varför Luftburen bataljon, som då befann sig i ett relativt tidigt försöks- och utvecklingsstadium

³⁴ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för gemensamma operationer*, s 35-36.

³⁵ Försvarsmakten, 2000, *Beslut om organisation/uppsättandet av Försvarsmaktens specialoperationsförband med ledning*, HKV skrivelse 02 300:70320. Här använder jag originalformuleringen – specialförband.

³⁶ Vid tidpunkten för beslutet utgjordes försvarsmaktens specialoperationsförband av Särskilda skyddsgruppen, SSG och 1. Fallskärmsjägarbataljonen, den senare avvecklas under 2006 till förmån för skapandet av ett utvecklat specialoperationsförband med inriktningen kvalificerad underrättelseinhämtning – en utveckling av bataljonen.

³⁷ Informationen (öppen) delgiven av Försvarsmaktens Specialoperationsförbandsledning.

³⁸ Den övergripande analysen av angränsande förband var en tilläggsuppgift, huvuduppgiften var en av ÖB beordrad specialoperationsförbandsutredning vars huvudsyfte var specialoperationsförbandssystemet. Resultatet i den är kvalificerat hemligt emedan tilläggsuppgiftens resultat var öppet (dock har inte resultatet fått en ens godtagbar spridning). Författaren var sekreterare i denna utredning.

inte belystes. Av dessa och med intresse för den fortsatta undersökningen framkom att det i ett försvarsmaktsperspektiv behövs ytterligare förbandstyper med en hög grad av flexibilitet och uthållighet samt förmåga att lösa uppgifter självständigt. Vidare att utveckling av jägar-, underrättelse-, säkerhetsförband ökar militärstrategisk och operativ handlingsfrihet med specialoperationsförbandssystemet. Därutöver och avseende Amfibiebataljonen fastlades i utredningen att bataljonen ska vara förmågeutvecklande och kompetensbärare inom ramen för uthållighet att verka i kustområden och på öar utanför kuster samt även förmåga att förflytta sig genom samt lösa uppgifter i hamnområden, flodmynningar och deltan. Förmågan att lösa underrättelseuppgifter, bekämpningsinsatser och stridsuppgifter skall vidmakthållas. För Jägarbataljonen angavs att förbandet ska vara förmågeutvecklande och kompetensbärare inom ramen för uthållighet att verka i subarktisk miljö samt även förmåga att förflytta sig genom och lösa uppgifter i ödemarks-, bergs- och högfjällsmiljö. Förmågan att lösa underrättelseuppgifter, bekämpningsinsatser och stridsuppgifter skall vidmakthållas.

Jag avfärdar begreppet angränsande förband då det främst är ett specialoperationsförbandsperspektiv vilket blir missvisande för de förband jag inordnar i min gemensamma kategori. Specialiserade markstridsförband måste betraktas i en vidare helhet samt var för sig och inte som ett sorts bihang till specialoperationsförbanden.

Nu ska jag var för sig ge en kortfattad beskrivning av de respektive förbandens ursprung och sentida historik då jag finner detta vara av värde för förståelsen för dem. Därefter följer beskrivning av förbanden.

Amfibieförband såsom en stridande eller offensiv komponent kan härledas till början av 50-talet då studier och försök inleddes och senare, 1956 ledde till upprättandet av Kustjägarskolan och uppsättandet kustjägarförband i krigsorganisationen. Utveckling och försök av Amfibiebataljonen påbörjades och genomfördes under slutet av 80-talet och förbandet kan sägas uppstå alldeles i början av 90-talet. Amfibiska operationer genomfördes dock med i vissa fall stor framgång av den gamla skärgårdsflottan och dess embarkerade arméförband, särskilt vid 1700-talets slut längs kusterna i finska viken, där överraskande räd-liknande stridsföretag genomfördes.

Amfibiebataljonen är ett insatsförband tillhörande de marina förbanden, särskilt avsedd för insatser i amfibisk miljö, men med en grundläggande förmåga att verka i urban miljö. Förbandet har förmåga att lösa bekämpnings-, strids- och underrättelseuppgifter. Bataljonen består av cirka 900 personer fördelade på stabs- och trosskompani, amfibiekompani, två kustjägarkompanier samt ett granatkastarkompani och förbandsstab. Studien halvtidsmodifiering av Amfibiebataljonen föreslår att bataljonen utökas med knappt 300 personer till en volym av knappt 1200, utformat med sex kompaniunderenheter;

stabskompani, bekämpningskompani, kustjägarkompani, två amfibieskyttekompanier och ett underhållskompani³⁹.

- Förbandet är, bortsett från dess stridsbåtar att betrakta som ett lätt, transportabelt förband som snabbt kan etableras eller förflyttas genom flygtransport, såväl taktiskt som operativt och strategiskt.
- Bataljonen är utformad för ett samlat uppträdande men kan indelas i mindre förbandsenheter eller amfibiestridsgrupp.
- Etablering till insatser med förbandets samlade förmåga med stridsbåtar fordrar externa och tillförda operativa eller strategiska sjötransportresurser.
- Kustjägarkompaniet kan betraktas som bataljonens okonventionella resurs och förmåga, inte minst förmågan att lösa uppgifter under lång tid och dolt, med en indirekt taktik.
- Amfibiebataljonen kan bidra med förmågorna spaning (R/reconnaissance) och målangivning (TA/target acquisition) till ett ISTAR-koncept, dessa förmågor finns i förbandet.

Amfibiebataljonens taktiska specialisering och unika särart är att genomföra amfibiska insatser i större förbandsenheter⁴⁰ genom ett sjörörligt uppträdande med högt tempo genom förflyttning i stridsbåtar. Förbandets grundläggande specialisering består i förmågan att verka i den amfibiska - litorala miljön. Ett optimalt användande av förmågan förutsätter tillgång till stridsbåtar – för att uppnå fördelarna med snabba, amfibiska insatser.

Jägarförband är en mångårig krigs- och militärhistorisk företeelse för svenskt vidkommande, med anor ända tillbaks till omkring 1700-talets början. Då organiserades bland annat så kallade frikårer vilka verkade självständigt, på djupet av dåtidens motståndares område och ofta inom ramen för högre chefs syften. Efter några år och bland annat som ett resultat av vunna krigserfarenheter organiseras och upprättas flera jägarförband. Jägarförbandsbegreppet som sådant uppstår i mitten av 1700-talet inom den dåtida svensk-finska krigsmakten, avgränsat till armén och avser lätt infanteri för strid i skog och svårframkomlig terräng samt spanings- och stridsuppgifter framför det egna linjeinfanteriet. Den mer moderna utvecklingen av svenska jägarförband kan sägas ha påbörjats, eller egentligen *återupptagits* från mitten av 40-talet då Arméns jägarskola upprättas. Studier och försök inom ramen för vad som kallades ”ytkriget” ledde under 70-talet till organiserandet av jägarförband av bataljons storlek. Kulmen nåddes mellan åren 1996-2000, då antalet jägarbataljoner i armén var drygt 15 stycken, med förbandstypen Jägarbataljon avsedd för södra Sverige och Norrlandsjägarbataljon avsedd för den norra hälften av landet. Insatsorganisationen består numera av ett självständigt jägarförband.

---

³⁹ Sören Trygg och Jan Karlsson, artikel i *Tidsskrift för Amfibiekåren*, nummer 1 2005, s 7-13.

⁴⁰ Förbandsenheter från kompani/förstärkt kompani och upp till reducerad bataljon. Hel bataljon ter sig för närvarande, med nuvarande personalförsörjningssystem inte realistiskt med hänsyn till att det endast finns en amfibiebataljon i insatsorganisationen.

*Jägarbataljonen*⁴¹ är ett insatsförband tillhörande arméförbanden, särskilt avsedd för insatser i rural och ödemarksmiljö, men med en grundläggande förmåga att verka i urban miljö. Förbandet har förmåga att lösa bekämpnings-, strids- och underrättelseuppgifter. Bataljonen består av cirka 500 personer, organiserat i tre likformigt organiserade jägarskvadroner samt en skvadron med förstärkningsenheter samt förbandsstab. Den framtida bataljonen – med arbetsnamnet Jägarbataljon 2014, kan komma att minska något i personalvolym.

- Förbandet är betrakta som ett lätt, transportabelt förband som snabbt kan etableras eller förflyttas genom flygtransport, såväl taktiskt som operativt och strategiskt.
- Bataljonen är utformad främst för ett delat uppträdande och kan med fördel indelas i mindre förbandsenheter.
- Bataljonen kan som helhet betraktas som en okonventionell resurs och förmåga genom alla förbandsenheters förmåga att lösa uppgifter under lång tid och dolt, med en indirekt taktik.
- Jägarbataljonen kan bidra med förmågorna spaning (R/reconnaissance) och målangivning (TA/target acquisition) till ett ISTAR-koncept, dessa förmågor finns i förbandet.

Jägarbataljonens taktiska specialisering och unika särart är att genomföra självständiga insatser i mindre förbandsenheter⁴² på djupet⁴³ eller insatser på framskjutet avstånd⁴⁴. Förbandets grundläggande miljöspecialisering består i förmågan att verka i de rurala och ödemarksmässiga miljöerna – områden med bristande infrastruktur.

Luftburet förband såsom en integrerad förmåga – den Luftburna bataljonen med stöd av ett större antal helikoptrar har en kort historik och är endast några år. Förmågan och förbandet började utvecklas framförallt efter försvarsbeslutet år 2000 men studier genomfördes något tidigare, i anslutning till beslutet. Arvet för denna utveckling var den tidigare, därefter avvecklade jägarbataljonen, avsedd för södra Sverige.

---

⁴¹ Redovisningen utgår från arbetshandlingar erhållna vid Förbandsenhetens Arméavdelning, delvis även förbandets hemsida samt diskussioner med ansvariga för förbandet inom Högkvarteret.

⁴² Förbandsenheter upp till förstärkt skvadron (kompani) men i regel pluton/förstärkt pluton, även om en större förbandsenhet är etablerad i en insats. Likväl som för Amfibiebataljonen ter sig insats i hel bataljon för närvarande, med nuvarande personalförsörjningssystem inte realistiskt med hänsyn till att det endast finns en amfibiebataljon i insatsorganisationen. Att etablera en reducerad bataljon kan bedömas som möjligt men hel bataljon ter sig för närvarande, med nuvarande personalförsörjningssystem inte realistiskt med hänsyn till att det endast finns en amfibiebataljon i insatsorganisationen.

⁴³ Djup är områden som en motpart/motståndare behärskar och där vi – egna stridskrafter har en starkt begränsad eller obefintlig insyn, i regel är våra möjligheter att verka med förband på marken starkt begränsad. Djupet behöver inte endast vara på motpartens/motståndarens gruppering – på dennes sida av ett frontavsnitt utan kan likaväl vara andra områden inom ett operationsområde, exempelvis en lågintensiv konflikt där vårt och motpartens/motståndarens ”operationsområden” kan betraktas som gemensamma (författarens kommentar).

⁴⁴ Framskjutet avstånd är insatser långt framför egna huvudstridskrafter men inom områden våra stridskrafter behärskar eller i huvudsak behärskar.

Den *Luftburna bataljonen*⁴⁵ är ett insatsförband tillhörande arméförbanden, särskilt avsedd för insatser i urban miljö. Förbandet har förmåga att lösa bekämpnings-, strids- och underrättelseuppgifter. Bataljonen består av drygt 750 personer, organiserat i stabs- och trosskompani, understödskompani och tre likformigt organiserade ”stridande” skvadroner samt en förbandsstab.

- Förbandet är att betrakta som ett lätt, transportabelt förband som snabbt kan etableras eller förflyttas genom flygtransport, såväl taktiskt som operativt och strategiskt.
- Bataljonen är utformad för ett samlat uppträdande men kan indelas i mindre förbandsenheter, exempelvis luftburen skvadronsstridsgrupp.
- Den Luftburna bataljonen kan bidra med förmågorna spaning (R/reconnaissance) och målangivning (TA/target acquisition) till ett ISTAR-koncept, dessa förmågor finns inom förbandet.

Den Luftburna bataljonens taktiska specialisering och unika särart är dugligheten att genomföra luftburna insatser i större förbandsenheter⁴⁶. Bataljonen är ett lufrörligt förband om och när det understöds av transporthelikoptrar vilket medför ett rörligt agerande. Ett optimalt användande av förmågan förutsätter tillgång till helikoptrar – för att uppnå fördelarna med snabba, luftburna insatser.

Några faktorer är generella för alla de tre specialiserade markstridsförbanden, dessa är följande saklägen.

- Hög kravprofil avseende hälsa, fysisk prestationsförmåga och psykisk stabilitet för uttagning till grundutbildning.
- En hög grad av frivillighet, såväl ansökan till grundutbildning som till internationell tjänst⁴⁷.

Sammantaget råder en kontrast mellan de specialiserade markstridsförbanden i förhållande till manöverförband, även om Amfibiebataljonen och den Luftburna bataljonen har vissa generella likheter, inte minst genom ett taktiskt uppträdande i större förbandsenheter. Förbanden är dock inte lika beroende av stridsfordon och starkt eget skydd. Det taktiska uppträdandet som de specialiserade markstridsförbanden är i förhållande till manöverförband mer oregelbundet eller okonventionellt vilket är särskilt framträdande för Jägarbataljonen. Dessa de senaste faktorerna gör att de i sig kan utgöra ett betydande hot även för irreguljära aktörer som använder okonventionella – asymmetriska metoder⁴⁸.

---

⁴⁵ Redovisningen utgår från arbetshandlingar erhållna vid Förbandsenhetens Arméavdelning, delvis även förbandets hemsida samt diskussioner med ansvariga för förbandet inom Högkvarteret.

⁴⁶ Förbandsenheter från kompani/förstärkt kompani och upp till reducerad bataljon. Hel bataljon ter sig för närvarande, med nuvarande personalförsörjningssystem inte realistiskt med hänsyn till att det endast finns en amfibiebataljon i insatsorganisationen.

⁴⁷ Vid enstaka förband ansökte efter grundutbildningen 2006 så högt som drygt 85 % av soldaterna internationell tjänst. Försvarsmaktens målsättning är 30 % generellt alla förband.

⁴⁸ Det ter sig svårt för ett mekaniserat förband att dolt och överraskande angripa eller på annat sätt påverka en aktör som söker kringgå konventionella förmågor och undvika närstrid med starkt skyddade förband.

För närvarande pågår två studier⁴⁹ med beröring mot min undersökning men ur delvis andra perspektiv. Dels studien *Lätta offensiva förband* och dels *Framtida strid på djupet*. Den första studien tar sin utgångspunkt i konkret stöd eller understöd till specialoperationsförbanden, min ansats har haft en annorlunda fokus – att studera dem som en konkret förmåga och kapacitet samt vilket enskilt värde de har. Studien inbegriper inte heller förbanden i sina helheter utan delar av dem i form av amfibiekompani och kustjägarbataljonen i Amfibiebataljonen, jägarskvadron ur Jägarbataljonen och luftburen skvadron ur den Luftburna bataljonen. Studien om strid på djupet avser främst Jägarbataljonen.

2.2 Sammanfattning och generella slutsatser

De specialiserade markstridsförbanden, särskilt Amfibiebataljonen och Jägarbataljonen är en mångårig förmåga till följd av invasionsförsvarets utformning de senaste dryga 50 åren. Dessa förband äger en inneboende förmåga till okonventionellt taktiskt uppträdande vilket främst gäller jägarförbanden, det vill säga Jägarbataljonen som helhet samt Kustjägarbataljonen inom Amfibiebataljonen. Övriga delar av Amfibiebataljonen samt den Luftburna bataljonen kan även bedömas kunna utveckla viss grad av okonventionell taktik.

Specialiserade markstridsförband kan betraktas som en samlad förmåga men även förbanden för sig som enskilda förmågor, i kapacitetsutrymmet mellan manöverförband och specialoperationsförband.

Specialiserade markstridsförband har i olika grad goda förutsättningar att utvecklas för nya behov och förhållande genom deras relativt ringa och lätta materiel- och fordonskoncept. Det ringa och lätta materiel- och fordonskonceptet utgör också en fördelaktig faktor ur ett kostandsperspektiv.

Betydelsen av specialiserade markstridsförband konstateras genom pågående studier inom Försvarsmakten. Studien *Lätta Offensiva Förband* antyder att de kan avlasta och förstärka specialoperationsförbanden. *Strid på djupet* tyder på taktisk inriktning och förmågor som inte kan utvecklas inom manöverförbanden.

Betydelsen av specialiserade markstridsförband kan också konstateras genom den höga graden av frivillighet och inte minst kombinerat med hög kravprofil. Detta kan med hög sannolikhet bedömas skapa goda förutsättningar att över tiden rekrytera och vidmakthålla förbandsenheter med hög tillgänglighet och beredskap.

---

⁴⁹ Författaren har tagit del av dessa studier avseende uppgift, syfte och preliminära resultat. Underlagen i form av arbetshandling inom Försvarsmaktens högkvarter finns hos författaren

De specialiserade markstridsförbandens nackdel kan vara att de till antal är unika, endast ett av vardera men å andra sidan kan en fördel av detta vara enkelhet att vidareutvecklas och/eller snabbt anpassas för olika behov.

Sammantaget kan specialiserade markstridsförband ses som ett komplement till manöverförband på taktisk nivå och till specialoperationsförband på operativ nivå.

Bataljonens förmåga till strid och bekämpning på djupet, oavsett avstånd från egna förband, är en tydlig distinktion mot lätta manöverförband samt även de övriga två specialiserade markstridsförbanden. Insatser på djupet och framskjutna insatser ställer särskilda krav på taktiskt uppträdande, metoder och stridsteknik samt inte minst på personerna i förbanden med sådan inriktning

3 ANALYS

3.1 Svensk militärstrategi

3.1.1 Statsmaktens målsättningar

Ambitionskravet för insatser är att Försvarsmakten samtidigt ska kunna planera, leda och genomföra två insatser av bataljons storlek, varav från och med 2008, en ska kunna utgöras av den svenska delen av den nordiska snabbinsatsstyrkan. Samtidigt ska mindre förbandsenheter kunna sättas in i ytterligare tre insatser. Såväl insatser av bataljons som insatser med mindre förbandsenheter ska kunna ske med kort förvarning.⁵⁰ Statsmakterna formulerar Försvarsmaktens huvuduppgift som förmågan att kunna föra väpnad strid. Försvarsmakten ska uppnå den förmåga och genomföra de insatser som krävs och nedbrutet, utgående från denna huvuduppgift finns tre krav på operativ förmåga för Försvarsmakten.

1. Hävda Sveriges territoriella integritet och bidra till att förebygga och hantera kriser i vår omvärld genom att medverka i fredsfrämjande insatser.
2. Vid ett försämrat omvärldsläge kunna hantera händelseutvecklingar och hot som kan drabba Sverige samt kunna öka förmågan till internationella insatser. Försvarsmakten ska också kunna förstärka pågående internationella insatser samt kunna höja sin förmåga till fredsframtvingande åtgärder, inte minst för att öka uthålligheten.
3. Efter allvarlig och varaktig försämrad omvärldsutveckling och efter successiva beslut kunna utveckla förmåga att möta olika former av mer omfattande militära operationer som hotar Sveriges fred och säkerhet.

Snabbinsatsförmågan betonas, såväl generellt betraktat som en allmän eller varaktig förmåga till snabba insatser men framförallt specifikt kopplat till upprättandet av stridsgruppen. Snabbinsatsförmågan ställer nya krav på insatsorganisationen och blir en viktig motor i den pågående reformprocessen. Samtidigt kommer även i framtiden att finnas ett stort behov av uthålliga

---

⁵⁰ Regeringen, 2005, *Regeringsbeslut 9, regleringsbrevet*, sida 3.

stabiliserande insatser.⁵¹ Sverige bör substantiellt bidra till EU:s förmåga att ställa snabbinsatsresurser till förfogande vid krishanteringsinsatser. Särskild uppmärksamhet bör även ges till möjligheten att verka i andra konfliktförebyggande insatser och krishanteringsinsatser globalt, inklusive i Afrika, Mellanöstern och Asien. På längre sikt anges att det bör skapas kapacitet motsvarande en svensk snabbinsatsstyrka organiseras och regeringen bedömer i sin proposition 2004/05:5 att en sådan kapacitet tidigast kan uppnås cirka 2010 – 2012.⁵²

Statsmakterna anger, som en militärstrategisk målsättning⁵³ riktad mot fysiska miljöer vid militära operationer, att en ökad förmåga för att uppträda i urbaniserad miljö och strid i bebyggelse samt i miljöer med begränsad infrastruktur utanför Europa är viktig för den fortsatta utvecklingen av insatsorganisationen. Förmåga till strid i subarktisk miljö ska vidmakthållas för vissa förband.⁵⁴ Såväl statsmakten som Försvarsmakten anger att alla förband, som en konsekvens av erfarenheter från konflikter och operationer ska ha förmåga att strida i urban miljö.

Regering och riksdag beslutade 2004 att inriktningen skulle vara att den huvudsakliga insatsorganisationen 2008 ska bestå av en Amfibiebataljon, en Jägarbataljon och en Luftburen bataljon. Det uttrycks att Försvarsmakten bör fortsätta utvecklingen av markstridsdelen av den luftburna förmågan, alltså den Luftburna bataljonen.⁵⁵ Amfibiebataljonen och Jägarbataljonen ska från 2008 i sina helheter ska utgöra insatsförband, det vill säga att hela förbandet har en beredskap som understiger ett år, emedan 2/3 av den Luftburna bataljonen ska ha beredskap som insatsförband⁵⁶. Jägarbataljonen vidmakthålls under perioden och på längre sikt utvecklas bataljonen mot jägarbataljon 2014. Denna kommer att organiseras i mindre enheter och ges ökad rörlighet.⁵⁷ För amfibieförbanden planeras en halvtidsmodifiering som senarelagts och därmed inleds först 2010. Modifieringen genomförs för att öka skyddsnivån, eldkraften rörligheten till lands och sjöss.⁵⁸

---

⁵¹ Regeringen, 2005, *Regeringens proposition 2005/06:1 Förslag till statsbudget för 2006, Utgiftsområde 6, Försvars samt beredskap mot sårbarhet*, Stockholm: Finansdepartementet, s 17.

⁵² Regeringen, 2004, *Regeringens proposition 2004/05:5 Vårt Framtida Försvar*, Stockholm: Försvarsdepartementet, s 48.

⁵³ Denna målsättning analyseras i det nästföljande avsnittet om komplexiteten i militära operationer, med avseende på komplex fysisk miljö.

⁵⁴ Regeringen, 2004, *Regeringens proposition 2004/05:5 Vårt Framtida Försvar*, Stockholm: Försvarsdepartementet, s 61.

⁵⁵ Regeringen, 2004, *Regeringens proposition 2004/05:5 Vårt Framtida Försvar*, Stockholm: Försvarsdepartementet, s 57.

⁵⁶ Regeringens proposition 2005/06:1, s 50-51.

⁵⁷ Regeringen, 2005, *Regeringens proposition 2005/06:1 Förslag till statsbudget för 2006, Utgiftsområde 6, Försvars samt beredskap mot sårbarhet*, Stockholm: Finansdepartementet, s 61

⁵⁸ Regeringen, 2005, *Regeringens proposition 2005/06:1 Förslag till statsbudget för 2006, Utgiftsområde 6, Försvars samt beredskap mot sårbarhet*, Stockholm: Finansdepartementet, s 65

3.1.2 Försvarsmaktens målsättningar

De krav som följer av Sveriges medlemskap i EU utgör den viktigaste påverkansfaktorn för Försvarsmaktens internationalisering.⁵⁹ Försvarsmakten omsätter huvuduppgiften väpnad strid till krigföringsförmåga vilket redovisas som avgörande för att Försvarsmakten ska kunna lösa sina uppgifter. Krigföringsförmåga utgörs av fysiska, konceptuella och moraliska faktorer. De fysiska avser bland annat resurser i form av stridskrafter och de konceptuella är föreställningar om hur vi så effektivt som möjligt ska utnyttja militära stridskrafter⁶⁰. På följande sätt lyder Försvarsmaktens vision.

Vi har ständigt välutbildade förband, rustade för strid och redo att snabbt sättas in i olika konfliktområden och krissituationer såväl nationellt som internationellt. Vi är uppskattade för vår förmåga till fredsskapande insatser. Vi respekterar individen och tillvaratar människors kompetens. Våra olikheter är en styrka som bidrar till vår effektivitet. Vi är internationellt efterfrågade eftersom vi bidrar med effektiva och yrkesskickliga förband med hög interoperabilitet.⁶¹

Av Försvarsmaktens 14 strategiska mål⁶² finner fyra av dessa som intressanta för min undersökning, dessa är: omedelbart användbara insatsförband som löser nationella och internationella uppgifter, förmåga att utvecklas mot framtidens krav, utveckling av prioriterade förmågor samt ökad interoperabilitet.

Från och med andra halvåret 2009 är målsättningen att utveckla operativ kapacitet motsvarande en nationell snabbinsatsstyrka. Enheter ur denna snabbinsatsstyrka ska kunna avdelas för såväl nationell krishantering som internationell krishantering tillsammans med andra nationer.⁶³

I den senaste rapporten från perspektivplaneringen 2005, redovisas tre så kallade insatsprofiler vilka bland annat tar sina utgångspunkter i de scenarier som finns inom EU. Försvarsmaktens *insatsprofil* utgörs av förmågor som upprätthålls med insatsförband.⁶⁴

För insatsprofilerna betonas önskvärda grundläggande förmågor varvid jag, med relevans för undersökningen väljer att redovisa de med direkt eller indirekt bäring på studieobjektet. För profil A, snabba, kortvariga insatser, redovisas följande⁶⁵.

---

⁵⁹ Försvarsmakten, 2006, *Försvarsmaktens budgetunderlag för år 2007 med särskilda redovisningar*, Stockholm, s 20.

⁶⁰ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin*, s 75. Krigföringsförmåga kan sägas bygga på samma grunder som min teoretisering kring militärstrategi.

⁶¹ Försvarsmaktens hemsida.

⁶² Försvarsmakten, 2006, *Försvarsmaktens budgetunderlag för år 2007 med särskilda redovisningar*, Stockholm, s 22-26

⁶³ Försvarsmakten, 2006, *Försvarsmaktens budgetunderlag för år 2007 med särskilda redovisningar*, Stockholm, s 19.

⁶⁴ Försvarsmakten, 2005, *Perspektivplaneringens årsrapport för 2005*, Stockholm, s 63

⁶⁵ Försvarsmakten, 2005, *Perspektivplaneringens årsrapport för 2005*, Stockholm, s 66.

- *Verkan*: God verkan och precision eftersträvas. Även informationsarenan är viktig och bör innehålla PSYOPS. Strategiskt snabbrörliga verkansplattformar med hög precision är viktiga. Dessa kan uppväga bristen på egenskydd genom verkan mot plattformar med hög skyddsnivå. Förmågan till precisionsbekämpning med korta insatstider i urban miljö är en viktig komponent. Förmåga till graderad verkan är avgörande.
- *Uthållighet*: Uthålligheten säkerställs i huvudsak genom tillförsel men är i grunden begränsad. I förekommande fall genom att tillgodogöra sig insatsområdets resurser (bl.a. "*Host Nation Support*").
- *Rörlighet*: Stora krav ställs på strategiska, främst luftbaserade, transportresurser. Det ställs också krav på luftburen transportkapacitet (helikopter) på taktisk nivå. Vidare måste förbanden som ska transporteras vara anpassade för detta.
- *Skydd*: Skyddsnivån på plattformar nedtonas till förmån för strategisk rörlighet och snabba insatstider. Behovet av skydd löses främst genom andra, indirekta åtgärder som t ex god lägesuppfattning, taktisk rörlighet och långräckviddig precisionsbekämpning.

För insatsprofil A prioriteras snabbhet och rörlighet, en god underrättelseförmåga samt förmåga till graderad precisionsbekämpning. Profilen anger behov av specialoperationsförband samt lätta splitterskyddade förband.

För profil B, långvariga operationer, redovisas följande⁶⁶.

- *Verkan*: Profilen betonar hela bredden av verkan inom samtliga arenor. God verkan och precision eftersträvas. Även informationsarenan är viktig. Förmågan till precisionsbekämpning med korta insatstider i urban miljö är en viktig komponent. Förmåga att över tiden leverera graderad verkan på främst markarenan.
- *Uthållighet*: Försörjningsproblematiken kännetecknas av ett relativt stabilt behov. Profilen betonar betydelsen av både egna förbandsanknutna resurser och förmåga att tillgodogöra sig resurser i insatsområdet (bl.a. "*Host Nation Support*"). De förbandsanknutna resurserna skall över tiden kunna ersättas.
- *Rörlighet*: Förmåga till strategiska sjö- och lufttransporter kopplade till uthållighet och logistik för de insatta förbanden. I vissa insatsområden krävs omfattande kapacitet att flytta förnödenheter från hamn till insatsområdet.
- *Skydd*: Profilen understryker betydelsen av skydd kopplat till att konfliktnivån kan variera avsevärt. Skyddet av strategiska LOC och POD kan komma att kräva stora resurser.

---

⁶⁶ Försvarsmakten, 2005, *Perspektivplaneringens årsrapport för 2005*, Stockholm, s 68.

För insatsprofil B prioriteras förmågan till graderad verkan inom hela konfliktskalan, skydd och uthållighet. Profilen anger behov av förband som kan sättas in för rotation under en längre period eller kortare temporära insatser.

För profil C, säkerhetsinsatser uppfattas avse insatser mot terrorism och ömsesidig solidaritet mellan EU-länderna i händelse av säkerhetshot av liknande slag. Med anledning av min avgränsning samt den rådande svenska säkerhetspolitiska ståndpunkten, även om det finns formuleringar om att solidariskt bidra, inte ställa sig främmande för det, redovisas inte profilen närmare.

Den förändrade kravbilden avseende insatsmiljö visar enligt Försvarmakten tydligt på behov av att öka förmågan till att genomföra insatser i urban miljö.⁶⁷ I den senaste perspektivrapporten för Försvarmakten, förutom den urbana, fram litoral miljö – det vill säga och som jag definierar såsom amfibisk miljö i kommande avsnitt.

Den Nordiska stridsgruppen består av förbandsenheter ur den Luftburna bataljonen och ur Jägarbataljonen. Försvarmakten föreslår att det till styrkeregister anmäls en amfibiestridsgrupp med 30 dagars beredskap från 2007-07-01, från 2005-01-01 finns en jägarpluton anmäld genom regeringsbeslut, att ingå i stridsgruppsberedskap under första halvåret 2008 inom den Nordiska stridsgruppen.

Försvarmaktens insatsorganisation i övrigt för verkan mot markmål i markarenan består av åtta mekaniserade bataljoner, i relation till de tre som de specialiserade markstridsförbanden utgör. De mekaniserade bataljonerna ska utvecklas till att vara modulärt uppbyggda samt att lättare förband ska skapas⁶⁸. På sikt ska även två av dessa utvecklas till lätta bataljoner.

3.1.3 Slutsatser

Försvarmaktens specialiserade markstridsförband kan ha en central betydelse för de militärstrategiska målen, såväl de av Statsmakten som av Försvarmakten angivna dito.

Mot ambitionen att kunna verka med bataljonsförband vid internationella insatser bedöms de specialiserade markstridsförbanden enskilt ha begränsade förutsättningar. Däremot kan de enskilt svara mot målsättningen ”mindre” insatser. Principiellt kan de sammansättas till ett gemensamt – sammansatt förband, en gemensam – sammansatt förmåga med cirka en tredjedel ur respektive förbandstyp.

Försvarmaktens nuvarande utformning indikerar att huvuddelen av insatsorganisationens förband avsedda för verkan mot markmål i markarenan,

---

⁶⁷ Försvarmakten, 2006, *Försvarmaktens budgetunderlag för år 2007 med särskilda redovisningar*, Stockholm, s 19. Även denna målsättning analyseras i det nästföljande avsnittet om komplexiteten i militära operationer, med avseende på komplex fysisk miljö.

⁶⁸ Två av dagens mekaniserade bataljoner ska utvecklas till lätta mekaniserade bataljoner.

har begränsade förutsättningar att insättas med kort förvarning – användas som snabbinsatsförband. Insatsorganisationen består till cirka 25 % av specialiserade markstridsförband och ungefär av 75 % av (mekaniserade) manöverförband. På kort sikt, intill dess den lätta mekaniserade bataljonen är operativ är Amfibiebataljonen, Jägarbataljonen och den Luftburna bataljonen de förband som för närvarande bäst motsvarar kravet på snabbinsatsförband. De är materiellt, utrustningsmässigt samt fordons- och logistikmässigt lätta, därmed transportabla med strategiska flygtransportresurser. Alla tre förband kan enskilt anta rollen som snabbinsatsförband till en bedömd volym av upp till begränsad bataljon eller lägst skvadrons-/kompanistridsgrupp.

Även på kort sikt har den Luftburna bataljonen och Jägarbataljonen stor betydelse för angivna militärstrategiska målsättningar riktade mot EU då förbandsenheter ur dessa förband ingår i den nordiska snabbinsatsstyrkan. Den Luftburna skvadronen, kan betraktas som den lättaste förbandsenheten i stridsgruppens manöverenhet. På medellång sikt, mot den nationella målsättningen om en (svensk) snabbinsatsförmåga – ett svenskt snabbinsatsförband finns goda förutsättningar att uppnå denna målsättning genom ett av de specialiserade markstridsförbanden sammansatt förband upp till bataljons storlek.

3.2 Komplexitet i militära operationer

3.2.1 Komplex karaktär

Med formuleringen komplex karaktär menar jag dels att motsättningar och konflikter samt militära operationers karaktär har förändrats i förhållande till de föreställningar vi hade under tiden fram till slutet av 1990-talet, då det kalla kriget upphörde. De bägge Gulfkrigen 1991 och nu senast 2003 kan hänföras till definitionerna symmetriska och reguljära konflikter – symmetriska och reguljära operationer, däremot har det senare övergått till att vara en asymmetrisk och irreguljär konflikt och operation⁶⁹. I boken *Om stridens grunder – Från Waterloo till kryssningsrobotar*, utgiven 1994, beskrivs sammanfattande ”slagfältets dynamik”.

På det moderna slagfältet är ”fronten” inte lika påtaglig som tidigare. Det beror på de många olika ”rörelserna”, såväl förflyttningar på marken och luftlandsättningar som striden på djupet vilket tillsammans visar upp en komplex stridsbild – ett fragmenterat slagfält.

Nu hävdas det att vi befinner oss i ett nytt strategiskt läge med en asymmetrisk och irreguljär karaktär på konflikter⁷⁰ och hur vi uppfattar militära operationer,

---

⁶⁹ Äsytande på rådande förutsättningar och läge med terror- och gerillaliknande motstånd mot såväl den USA-ledda utländska koalitionen som Iraks fortsatta utveckling.

⁷⁰ Mary Kaldor hävdar i sin bok, *Nya och gamla krig – organiserat våld under globaliseringens era* att nya krig, som avgränsas till de efter det kalla krigets slut, har framkallat en ny typ av våld. Mary Kaldor menar att de nya krigen skiljer sig genom det hon kallar den nya globaliserade krigsekonomin och att dessa, de nya krigsekonomierna, är starkt beroende av yttre resurser. De stridande förbanden finansierar, enligt Kaldor sin krigföring genom plundring, svarta börshandel och stöd utifrån. Anledningen till detta är att den inhemska produktionen sjunker dramatiskt på grund av den globala konkurrensen, den fysiska ödeläggelsen och störningarna i den normala handeln vid dessa typer av konflikter, likväl att skatteintäkterna minskar för landet i

till skillnad mot en tidigare symmetrisk och reguljär karaktär⁷¹. Hotbilden är vertikal⁷² genom att yttre aktörer eller händelser på avlägsna platser får konsekvenser för vårt eget land, Europa och dess befolkning, det råder numera inomstatliga och/eller multipolära motsättningar och konflikter. Lågintensitetskonflikter⁷³ har blivit ett axiom i beskrivning av nya konflikter.

För inte så länge sedan förekom ivrigt debatten om en ny revolution i krigföringen eller *Revolution in Military Affairs*, känt som RMA och utgående framförallt från nya tekniska innovationer. I årsboken *The Military Balance 2005-2006* utgiven av *The International Institute for Strategic Studies*, IISS, finns en essä under namnet *Complex Irregular Warfare: The face of contemporary conflict*. Essän ger följande slutats⁷⁴.

The conflict environment of the early twenty-first century differs markedly from that envisaged in the late twentieth-century RMA-debates, with their emphasis on precision standoff engagement and all pervasive networked information system. Instead, the wars that had emerged have been irregular conflicts in which adversaries have deliberately sought to negate Western conventional superiority by retreating into complex terrain and adopting asymmetric approaches to offset technological military power. While air power played an important supporting role in these conflicts, ground forces have increasingly been required to grapple at close quarters, relatively unsupported, with messy and ambiguous conflict situations on the ground.

Essän i årsboken pekar på behovet av specialoperationsförband men också att det numera ställs nya krav på andra förband avsedda för markstrid. Vidare för den fram att arméförband och amfibieförband samt inte minst specialoperationsförband i betydande grad kommer bli ianspråktaga för verksamhet framöver.⁷⁵ Den stora utmaningen anses vara den irreguljära karaktär som gestaltar dagens konflikter och operationer vilket fodrar andra än traditionellt konventionella förmågor och förband.

Professor de Wijk menar att västvärlden är i behov av speciella eller särskilda förband⁷⁶ för att ta sig an och konfrontera nya typer av motståndare på strids-

---

fråga. Vidare hävdar hon att i vår globala tidsålder har krig – det vill säga krig mellan stater i syfte att utöva maximalt våld – blivit en anakronism och istället har enligt henne alltså en ny form av organiserat våld uppstått, ett fenomen hon benämner ”nya krig”. Dessa nya krig hävdar hon vidare, utgörs av en blandning av krig, organiserad kriminalitet och systematiskt kränkande av mänskliga rättigheter.

⁷¹ Horisontell hotbild, mellanstatliga och/eller bipolära motsättningar (konflikter) samt föreställning om högintensitetskonflikter, bland annat som en följd av motsättningar mellan två tidigare maktblock, dominerade av USA och forna Sovjetunionen.

⁷² Tomas Ries, utrikespolitiska institutet vid föredrag vid Försvarshögskolans chefsprogram våren 2005.

⁷³ Försvarsmakten använder bland annat begreppet *lågintensitetskonflikter* för att beskriva karaktären i de nya konflikterna – de som svenska militära styrkor har att hantera. En lågintensitetskonflikt är en politisk, militär, ekonomisk eller kulturell konflikt mellan eller inom stater eller mellan stater och välorganiserade grupper på en lägre nivå än konventionellt krig men på en högre eskalationsnivå än traditionell fredlig konkurrens. Nya inslag i hotbilden är t ex narkotikabrottslighet, storskalig ekonomisk brottslighet, organiserad flyktingsmuggling, kulturella - religiösa konflikter, ekologisk utpressning m.m.

⁷⁴ Endast den första hälften av den formulerade slutsatsen redovisas. Essän tar främst sin utgångspunkt i operationerna i Afghanistan och Irak

⁷⁵ Christopher Langton, 2005, *The Military Balance 2005-2006*, London: The International Institute for Strategic Studies, s 413.

⁷⁶ Fritt översatt från *Special Forces*. I de Wijks begrepps värld förefaller han använda ordet *Special Forces* som en övergripande term och inom dessa inrymmer han å ena sidan *Special Operation Forces* vilket är densamma

eller slagfältet. Han framhåller i detta sammanhang särskilt *irreguljära förband* men han säger vidare att det han kallar speciella eller särskilda förband inte finns att tillgå i stora mängder. Vidare anser de Wijk att det måste göras en distinktion mellan å ena sidan specialoperationsförband (specialoperationsförband) vilka han säger är avsedda för dolda eller förnekbara insatser, och specialiserade förband vilka genomför, enligt de Wijk specialiserade och öppna insatser.⁷⁷ Vid konventionell krigföring, påstår han att markstridskrafter tar och försvar markområden, att flygstridskrafter genomför strategisk bombning och uppehåller en motståndare och att marina styrkor genomför understödjande insatser för markförbanden samt attackerar underhållslinjer till sjöss.⁷⁸ Som en koppling till det de Wijk då kallar okonventionell krigföring hävdar han att antalet högvärdiga mål är starkt begränsade och att det därför inte finns så många ”mål att bomba”.

Mellan åren 2000 och 2002 genomförde FOA/FOI tre analyser vilka resulterade i delrapporter om *Framtida konflikters karaktär*. Sammantaget för rapporterna fram asymmetrisk krigföring och mångfalden i antalet aktörer i konflikter och inte minst inomstatliga företeelser.

I den europeiska säkerhetsstrategin tas upp vad som benämns som de främsta hotbilderna, terrorism, spridning av massförstörelsevapen, regionala konflikter, stater i upplösning och organiserad brottslighet⁷⁹. Detta synsätt bekräftar den mer asymmetriska och irreguljära karaktär som hoten intagit, vilket har en påverkan på utformning och användning av stridskrafter. I strategin sägs att vad gäller de nya hoten kommer den första försvarslinjen ofta att ligga utomlands⁸⁰. De nya hoten är dynamiska. Risken för spridning av massförstörelsevapen ökar över tiden, och om terroristnäten ignoreras kommer de att bli allt farligare. Att stater råkar i upplösning och organiserad brottslighet är företeelser som sprider sig om de nonchaleras – såsom vi sett i västra Afrika. Detta innebär att vi bör vara beredda på att agera innan en kris uppstår. Konfliktförebyggande och förebyggande av hot kan inte påbörjas för tidigt – det gäller att vara i stånd att snabbt etablera militära stridskrafter innan en konflikt hinner eskalera, inte minst för att andra, icke-militära medel ska kunna ge effekt i ett tidigt skede.

Den komplexa karaktären bör dessutom betraktas mot bakgrund av det militärstrategiska målet om snabbinsatsförmåga men även långvariga operationer.

---

definition som Försvarsmakten har för Specialoperationsförband, och å andra sidan *Specialized Forces* vilket kan sägas vara detsamma som mitt begrepp och definition Specialiserade markstridsförband.

Specialoperationsförband är den svenska benämningen i doktriner för vad som internationellt i regel kallas *special operations forces*.

⁷⁷ Fritt översatt från artikel av Rob de Wijk, 2002, *The Washington Quartley*, artikeln *The Limits of Military Power*, volym 25, nummer 1, s 77.

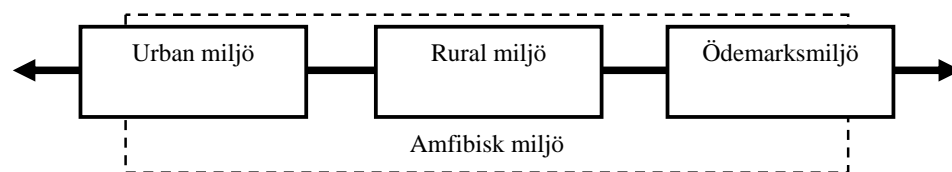
⁷⁸ Fritt översatt från artikel av Rob de Wijk, 2002, *The Washington Quartley*, artikeln *The Limits of Military Power*, volym 25, nummer 1, s 76.

⁷⁹ Javier Solana, 2003, *Ett säkert Europa i en bättre värld, En europeisk säkerhetsstrategi*, Bryssel: Europeiska rådet, s 6-10.

⁸⁰ Utomlands tolkar jag i detta fall som utanför Europa, utanför EU:s område av medlemsländer, befintliga samt inom vad som kan vara målet för dess utvidgning.

3.2.2 Komplex fysisk miljö

Jag vill dela in den komplexa fysiska miljön⁸¹ i olika delar. För det fortsatta resonemanget och i syfte att utgöra grund för analys kommer jag använda bilden nedan i syfte att illustrera några huvudsakliga miljöer.

Den urbana miljön omfattar terräng bestående av stor förekomst av byggnader, hög befolkningstäthet samt utvecklad infrastruktur. Den urbana miljöns motsats är ödemarksmiljö vilket i Nationalencyklopedin definieras som mark som saknar spår av mänsklig närvaro eller verksamhet vilket då också innebär att infrastrukturen är obefintlig. Ödemark kan bestå av stora arealer av mer eller mindre tät skogsvegetation eller bergsområden. Mitt emellan dessa ytterligheter, placeras den rurala miljön vilken ska förstås som landsbygdsmiljö. I den rurala miljön är befolkningstätheten och infrastrukturen, i kontrast till den urbana miljön sparsam eller begränsad. För att förstå bilden är det infrastrukturen och befolkningskoncentrationen jag sätter som distinktionen mellan den urbana och rurala miljön, den senare behöver alltså inte nödvändigtvis börja direkt utanför en stadsgräns. Den amfibiska miljön, ibland kallad litoral miljö är kustområden med eller utan skärgård samt hamnområden och flodmynningar, alltså områden som varierar mellan hav eller vatten och landområden. Amfibisk miljö kan förekomma som en del av de övriga nyss nämnda miljöerna.

Mer än 75 % av jordens befolkning lever komplex terräng och sådana omfattar ofta en mosaik av öppen och svårtillgänglig terräng där det senare försvårar militära operationer avseende rörlighet och förmåga att observera⁸².

En förutsättning för militära operationer är logistik, framförallt ledande till uthållighet och förflyttningar. Boken *Powering War – Modern Land Forces Logistics* tar upp några utmaningar inom logistikområdet. Operationer i djungelterräng är komplexa på grund av begränsad infrastruktur som en konsekvens av sparsam population. Förekomsten av vägar är begränsad och sårbar för minor och väderlek, existensen av järnvägar är mer eller mindre obefintliga. I bästa fall finns enklare och/eller mindre landningsbanor för flygplan men dessa är sällan så robusta och vädermotståndiga att de kan tåla ta emot större transportflygplan. Djungeloperationer är i det närmaste det motsatta i förhållande till djungeloperationer. Utmaningen är varma, heta dagar och kalla nätter men däremot är framkomligheten mycket bra för såväl band som hjulgående fordon med framdrift på alla eller flera hjul. Operationer i snö,

⁸¹ Begreppet är en utveckling av begreppet *Complex Physical Terrain* som används av The International Institute for Strategic Studies i årsboken *Military Balance 2005-2006*. De framför särskilt urbaniserade områden, litorala regioner, odlad mark, sumpmarker och flodmynningar, djungel och bergsområden.

⁸² Christopher Langton, 2005, *The Military Balance 2005-2006*, London: The International Institute for Strategic Studies, s 414

enligt vad som framgår i boken, en bättre formulering än arktiska operationer eftersom snö inte enbart förekommer på det längst norra och längst södra halvklotet utan även existerar som en utmaning för operationer i högländsområden i den tempererade zonen.⁸³ Den komplexa fysiska miljön ställer stora krav på stridskrafterna avseende uthållighet vilket i sin tur påverkar möjligheterna till att få underhåll och detta medför krav på egen inneboende underhålls- och överlevnadsförmåga. Komplex fysisk miljö påverkar också möjligheterna till förflyttning på marken. Bristande infrastruktur, framförallt i form av vägnät för transporter men också områden och markytor för att upprätta underhållsbaser påverkar förmåga till uthålliga operationer. Områden med ödemark kräver i regel att förbanden själva måste vara självförsörjande eller förlita sig på flygburen förnödenhetsförsörjning. Bergsterräng är vad som mest påtagligt begränsar logistiken. Å andra sidan är den urbana miljön med sin utvecklade infrastruktur ingen självklarhet för en väl fungerande underhållstjänst, däremot är de generella förutsättningarna avsevärt bättre än i ödemark och rurala områden.

3.2.3 Slutsatser

Försvarsmaktens specialiserade markstridsförband har stor betydelse för Försvarsmaktens deltagande i internationella insatser på grund av att deras förmågor och egenskaper – krigföringsförmåga i militära operationer med komplex karaktär och komplex miljö. De kan agera okonventionellt, de kan lösa bekämpnings-, strids- och underrättelseuppgifter, de är förhållandevis enkla att etablera till insatser och de har men i olika grad inbördes varandra, ett lätt logistikkoncept.

De specialiserade markstridsförbanden svarar i hög grad mot de militärstrategiska målsättningarna om förmåga till angivna fysiska miljöer och klimat. Amfibiebataljonen särskilt mot litoral eller det jag kallar amfibisk miljö, Jägarbataljonen särskilt mot områden med begränsad infrastruktur vilket jag kallar rural miljö och den Luftburna bataljonen särskilt mot urban miljö. Försvarsmakten har genom dessa förband goda förutsättningar att vidmakthålla utvecklad förmåga att verka i dessa fysiska miljöer.

En väsentlig slutsats är att Sverige/Försvarsmakten genom tillgången på dessa specialiserade markstridsförband är utformad med förmågor (förband) som är internationellt uppmärksammat – som anges vara ett behov. Därmed torde svensk militärstrategi ha stora förutsättningar att stödja säkerhetspolitiska målsättningar.

Den allt mer komplexa motståndaren i form av irreguljära enheter vilka i vissa fall tillämpar asymmetrisk krigföring anses inte helt kunna bekämpas med konventionell ”västlig” krigföring och det taktiska uppträdande manöverförbanden tillämpar. Granskade texter indikerar klart att de fordras förmågor och förband med andra förmågor och egenskaper som manöverförband saknar eller inte bedöms kunna utveckla. De specialiserade markstridsförbanden, vilka är en kontrast till manöverförband kan med stor

---

⁸³ P.D. Foxton, 1994, *Powering War*, London: Brassey's, s. 130-147.

sannolikhet påföra dessa aktörer ett problem eller hot som de i sin tur upplever som svårbedömt eller asymmetriskt. Genom att Försvarsmakten förfogar över dessa förband utgör de en strategisk avskräckning i ett förebyggande syfte och på plats i en konflikt utgör de en avskräckande effekt på operativ och taktisk nivå i ett dämpande syfte.

Det är andra typer av eller egentligen ytterligare uppgifter som ska kunna lösas i dagens väpnade konflikter vilka skiljer sig från de traditionella som insatsorganisationen varit utformad för. Detta breddade uppgiftsspektra ger ytterligare bevis på de specialiserade markstridsförbandens betydelse, som ett komplement till antingen manöverförband, vilka i vissa fall är mindre användbara, eller till specialoperationsförband.

De specialiserade markstridsförbandens befästs ytterligare när målsättningarna i svensk militärstrategi betraktas i kombination med komplexiteten i militära operationer, det vill säga snabbinsatsförmåga och hög uthållighet. Deras förmågor och egenskaper indikerar att de är väl användbara vid tidiga insatser såväl som förstärkningsinsatser.

Sammantaget kan det sägas att Försvarsmakten är utformad med förmågor – förband som är internationellt uppmärksammat och efterfrågat, att de utjämnar de behov uppkomna som en konsekvens av irreguljära – asymmetriska förhållanden och huvudsaklig utformning av stridskrafter.

Utgående från slutsatserna ovan kan de specialiserade markstridsförbanden avlasta specialoperationsförbanden för verksamhet vilka inte manöverförband med automatik kan användas för. Specialoperationsförbanden kan därmed användas på ett optimalt sätt vilket ger en betydande militärstrategisk handlingsfrihet med dessa. Det ter sig vara svårt att på kort tid avsevärt öka volymen specialoperationsförband, det kan även ifrågasättas om det är önskvärt eller ens realistiskt. De specialiserade markstridsförbanden överbryggar skillnaden mellan å ena sidan manöverförband och å andra sidan specialoperationsförband, såväl nationellt som internationellt.

Lätta förband har en fördel avseende förutsättningar för logistik – underhåll i komplexa miljöer – operationer i påfrestande miljö. De mest påfrestande fysiska miljöerna antyder behov av förband med en egen inneboende hög uthållighet. De specialiserade markstridsförbanden motsvarar i hög grad denna egenskap, även om amfibiebataljonen består av komponenten stridsbåtar vilka i sig, föränn de är på plats i ett insatsområde inte är att betrakta som lätta⁸⁴.

---

⁸⁴ Det väsentliga är att amfibiebataljonen kan agera såsom ett lätt förband även utan stridsbåtar. Det råder ingen motsättning i detta trots att det i grunden är ett marinförband. Kustjägarkompaniets enheter kan dessutom förflytta sig i mindre, uppblåsbara båtar samt i kajaker.

3.3 Utvecklingstrender i utländska stridskrafter

3.3.1 Frankrike⁸⁵

Frankrike framställs som en stark anhängare till utvecklingen av den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken och inte minst utvecklingen av militär kapacitet. De bidrar till unionens militära snabbinsatsförmåga genom att ansvara för en självständig stridsgrupp samt deltar i ytterligare två.

Amfibieförband finns såväl inom den franska marinen som armén. Den franska marinens markstridsförband utgörs av *les fusiliers marins* och av *les commandos marine*. Detta kan närmast översättas till marina skyttesoldater och marina kommandosoldater.⁸⁶ Skytteförbandet är det större av dessa. Utöver dessa finns inom armén tre brigader med huvuduppgift att genomföra amfibieoperationer; 9 Brigade légère blindée de marine, 6 Brigade légère blindée och 4 Brigade aeromobile. Den sistnämnda brigaden, 4 BAM, är en helikopterbrigad som svarar för transport och eldunderstöd under operationerna.⁸⁷ De franska amfibieförbanden är främst avsedda att snabbt ta och försvars brohuvuden i den amfibiska miljön men de kan även insättas för konkreta markstridsuppgifter ”längre in” i ett landområde.

Inom typen jägarförband finns som mest angränsande motsvarighet är deras alpjägarförband där en av dessa är *27 batallion de chasseur⁸⁸ alpin* genom deras förmåga att verka i bergs- och högfjällsmiljö. *27 BCA* kan översättas till Alpinjägarbataljonen och ingår i *27e BIM (Brigade d’Infanterie de montagne)*, dvs. *Bergsinfanteribrigaden* som är en vanlig infanteribrigad specialiserad på att verka i extremt bergig miljö och i extremt kalla förhållanden. *27 BCA* består av fyra stridande kompanier, spanings- och understödskompani, stabs- och trosskompani, lednings- och stödenhet samt ett reservkompani. Förbandet disponerar bandvagnar av typen Hägglunds och splitterskyddade hjulgående personaltransportfordon. Bataljonen utbildas till alla typer av bataljons strid. Den alpina specialförmågan ligger i att förbandet löpande, sommar som vinter, utbildas i alpin miljö. Bataljonen innehåller spaningsenheter som bedriver spaning på skidor. Dessa utgör en elitstyrka med inriktning på alpinisttjänst och spaning.⁸⁹ Utöver *27 BCA* finns även tre ytterligare förband vilka även ingår i ovan nämnda brigad, dessa är *7 BCA*, *13 BCA* och *4 Regiment de Chasseurs*.

Frankrike förefaller sakna renodlat luftburna förband suboptimerade för luftrörlighet med helikopter som exempelvis den Luftburna bataljonen.

---

⁸⁵ Underlaget är i delar hämtat från det franska försvarsministeriets hemsida (www.gouv.fr/sites/defense), under respektive försvarsgren och förband samt korrespondens med tidigare och nuvarande biträdande svenske försvarsattachéerna i Paris.

⁸⁶ Magnus Westerlund, 2004, artikel i *Tidsskrift för Amfibiekåren*, nummer 3, s 13. M Westerlund har tjänstgjort som biträdande försvarsattaché vid den svenska ambassaden i Paris och genomfört motsvarigheten till Försvarshögskolans chefsprogram i Frankrike.

⁸⁷ Magnus Westerlund, 2004, artikel i *Tidsskrift för Amfibiekåren*, nummer 3, s 15.

⁸⁸ Chasseur betyder jägare.

⁸⁹ Huvuddelen av texten är en fri översättning gjord av övlt Magnus Westerlund, tidigare biträdande försvarsattaché i Frankrike, från förbandets egen hemsida.

Däremot finns transporthelikopterförband att understödja lätta förband vid insatser. Vissa förband nämner att de är *aèrmobile*, det vill säga luftransporterbara med bland annat helikopter såsom ett av flera sätt att operativt/taktiskt förflytta sig. Det finns några enstaka fallskärmsburna infanterilikhande förband, bland annat 2eme Regiment Etranger de Parachutistes (2emeREP), vilka kan insättas antingen med fallskärm eller helikopter. Frankrike förfogar över en helikopterbrigad med uppgift att stödja markstridsförbanden vid gemensamma operationer och markoperationer.

Det franska specialoperationsförbandssystemet består bland annat av 1er Regiment de Parachutistes d'Infanterie de Marine (1er RPIMA) och 13eme Regiment Dragons de Parachutistes (13eme RDP).

3.3.2 Storbritannien⁹⁰

Storbritannien bidrar till unionens militära snabbinsatsförmåga genom att ansvara för en självständig stridsgrupp samt deltar i ytterligare en, tillsammans med Nederländerna.

Storbritanniens amfibieförband består av *Royal Marines 3 Commando Brigade* och omfattar tre amfibiska bataljonsförband. Brigadens beskrivs som den brittiska marinens amfibiska infanteri, med konstant beredskap att etableras över världen och är kärnkomponenten i Storbritanniens operativa/gemensamma snabbinsatsstyrka. Brigaden och/eller dess bataljonsförband är liksom sina franska motsvarigheter främst avsedda att snabbt ta och försvars brohuvuden i den amfibiska miljön men de kan även insättas för konkreta markstridsuppgifter ”längre in” i ett landområde.

Jägarförband förekommer inte i den brittiska försvarsmakten med direkt likhet till vad som i svenskt avseende avses, men de organiserar under 2006 en så kallad rangerbataljon genom att vidareutveckla en av fallskärsregementets ”fallskärmsburna” infanteribataljoner⁹¹. Åtgärden sker främst för att öka effekten av det befintliga specialoperationsförbandssystemet och den nya bataljonen ska bland annat kunna stödja specialoperationsförbanden vid operationer och insatser. Det råder ännu ingen full kännedom kring detta ”nya” förband.

Luftburen förmåga och förband är en realitet i Storbritannien. Detta åskådliggörs genom *16 Air Assault Brigade* vilken i sin tur, i form av markstridsförband består av fallskärsregementets ”fallskärmsburna” infanteribataljoner, numera endast två av tidigare tre eftersom en av dem bryts ut för att bli en rangerbataljon. Bataljonerna kan således insättas genom fallskärmsfällning såväl som helikoptertransport. Brigaden upprättades 1999 genom en sammanslagning av då befintliga luftburna förband. Brigaden är ett

---

⁹⁰ Underlaget är främst hämtat från det brittiska försvarsministeriets hemsida (www.mod.uk/defenceinternet/home), under respektive försvarsgren och förband samt kompletteringar från den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, MUST avseende information av öppen karaktär, samt kompletteringar från den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, MUST avseende information av öppen karaktär.

⁹¹ Fritt översatt från Parachute Battalions.

lättestabulerat förband, avsett att öppna eller säkra områden för styrketillväxt av andra markstrids- eller flygförband.

Det brittiska specialoperationsförbandssystemet består bland annat av 22 Special Air Service Regiment, 22 SAS och det nyss upprättade Special Reconnaissance Regiment, SRR samt även 21 och 23 Special Air Service Regiment ur den territoriella armén. Från marinen bidras med Special Boat Service till specialoperationsförbandssystemet. De brittiska specialoperationsförbanden används flitigt för verksamhet på militärstrategisk och/eller säkerhetspolitisk nivå.

3.3.3 Finland⁹²

Finland bidrar med förband till två av EU:s stridsgrupper, dels den svenska och dels tillsammans med Tyskland och Nederländerna.

Finlands amfibieförband omfattar *Vasa Kustjägarbataljon* inom ramen för *Nylands brigad*. Inom bataljonen finns ett kustjägarkompani. Inom den finska marinen finns dessutom attackdykarförband eller *taisteluskelta* vilket översatt betyder stridsdykare. Finland och Sverige har samarbete inom amfibieområdet och genomför regelbundet samövningar.

Finska till formuleringen jägarförband är inte helt jämförbara med svenska, de är mer att likna med vad som inom Försvarsmakten tidigare benämndes fältjägarförband⁹³. Inom deras jägarbataljoner återfinns dock så kallade Sissi-förband vilka är de som har framskjutna och mer självständiga uppgifter. Däremot har det sedan början av 1960-talet funnits fallskärmsjägarförband inom armén och sedan en tid utvecklas denna verksamhet mot vad som benämns Specialjägarbataljon. Inom bataljonen återfinns en specialjägaravdelning vilken är en enhet av karaktären och förmågan specialoperationsförband.

Suboptimerade luftburna förband med avseende på enheter särskilt tränade för och avsedda till luftburna insatser med helikopter i större förband finns för närvarande inte inom den finska försvarsmakten. Dock övas lufttransport av förband och förekomsten av lätta skytteförband är god (jägare/fältjägare).

Det finska specialoperationsförbandssystemet består av *Specialjägaravdelningen* inom nämnd Specialjägarbataljon.

---

⁹² Det mesta av underlaget är hämtat från den finska försvarsmaktens hemsida (www.mil.fi), under respektive försvarsgren och förband samt kompletteringar från den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, MUST avseende information av öppen karaktär.

⁹³ Norrlandsbrigaderna med dess norrlandsskytteförband vilka uppstår under mitten av 1960-talet och främst avsedda för norrlandsterräng, kan sägas vara en utveckling – följd av förbandstypen fältjägarförband, även om ordet fältjägare fanns kvar som regementsbeteckning på 15 i Östersund ända fram till dess nedläggning 2005.

3.3.4 Norge⁹⁴

Norge är inte medlem av den europeiska unionen men deltar med förband i den Nordiska stridsgruppen, avsedd för EU:s snabbinsatser. Norska Försvarsmakten förfogar över amfibieförband såväl som jägarförband och har påbörjat försök och utveckling ett *luftmobilt koncept*.

Amfibieförbanden består av *Sjøforsvarets Kystjegerkommando* som blev formellt upprättat i slutet av 2001 och var operativt 2005. Försök och utveckling påbörjades i slutet av 1990-talet. Kustjägarcommandot ska vara mobilt och flexibelt och kunna sändas dit där det finns behov av sådana enheter, oavsett det är inom eller utanför Norge. Förbandet ska kunna insättas ensamt eller tillsammans med andra enheter. Kustjägarna är specialtränade för operationer i kustnära farvatten och ska ge en kapacitet till räd-liknande insatser. Från januari 2006 är tre förbandsenheter sammanslagna till ett integrerat "*jegarvåpen*", omfattande förbanden Marinjägarcommandot⁹⁵, Mindykarcommandot och Kustjägarcommandot och ska efter hand kompletteras med en taktisk båtskvadron, totalt fyra delar.⁹⁶ De norska amfibieförbanden har likheter med de svenska, inte minst genom användningen av stridsbåt 90 och ska kunna agera rörligt i en amfibisk miljö. Kustjägarcommandot bidrar även med förmåga och förband till ISTAR-konceptet inom det norska försvaret.

Under senare delen av 90-talet upprättades en *Jegerbataljon* inom armén. I Stortingsproposition nr 42, "Den vidare moderniseringen av Forsvaret i perioden 2005-2008" föreslogs att arméns jägarförband skulle läggas ned och att delar av verksamheten skulle inordnas i en ISTAR-enhet.⁹⁷ Bataljonen lades följaktligen ned 2004 och numera kvarstår ett *Jegerkompani* sprunget ur denna bataljon, avsedd som en integrerad del av ISTAR-konceptet, främst avsedd för spanings- och rekognosceringsuppgifter och till synes utan självständiga offensiva strids- eller bekämpningsuppgifter⁹⁸.

Luftburet förband är ännu inte en realitet i Norge men ett *luftmobilt koncept* som det kallas, har börjat se sitt förspel. Det luftmobila konceptet är ett nytt projekt inom de norska markstridskrafterna. Eftersom stridsvagnarna till pansarbataljonen har tagits ur bruk har generalinspektören för armén beslutat att pansarbataljonen i Nordnorge ska använda år 2006 för att experimentera i detta koncept, ett av dessa experiment är en flexibel, luftmobil styrka som har

---

⁹⁴ Underlaget är delvis hämtat från den norska försvarsmaktens hemsida (www.mil.no), under respektive försvarsgren och förband samt kompletteringar från den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, MUST avseende information av öppen karaktär

⁹⁵ Marinjägarförbanden är den norska marinens specialoperationsförband.

⁹⁶ Hämtat och fritt översatt från Norska Försvarsmaktens officiella hemsida: forsvarsnett/sjoforsvaret/kysteskadern/marinens/jegervapen.

⁹⁷ Det Konglige Forsvarsdepartement, Stortingsproposition nr 42, 2004, *Den vidare moderniseringen av Forsvaret i perioden 2005-2008*, s 127.

⁹⁸ Vid föredrag i samband med studieresa på Nordkalotten av Försvarshögskolans chefsprogrammet angav projektledaren för ISTAR att Norge ser detta som ett koncept att förbanden ingående i detta inte ska besitta egen offensiv förmåga eller användas för offensiva stridsföretag.

förmåga till snabb förflyttning. I denna utveckling samarbetar Norge med Nederländerna och den 11:e Luftburna brigaden.

Det norska specialoperationsförbandssystemet består av *Hærens Jegerkommando* och främst *Forsvarets Spesialkommando* samt *Marinjeferkommandoen*.

3.3.5 Slutsatser

Försvarsmaktens specialiserade markstridsförband intar en närmast unik ställning i förhållande till hur andra stridskrafter är utformade samt hur förband används. De studerade och jämförda nationerna förfogar över motsvarigheter men ingen av dem kan sägas ha samma treeniga förbandsbredd. Av jämförelsen att döma förefaller det råda goda militärstrategiska förutsättningar för svenskt vidkommande. Specialiserade markstridsförband bidrar härmed till kapacitet och förmåga som till fullo inte existerar men som enligt bedömningar är efterfrågad, inte minst som en konsekvens av komplexiteten i militära operationer.

Analysen ger att det verkar som det finns förutsättningar för samarbete med andra nationer och för interoperabilitetsutveckling. Sammantaget finns goda förutsättningar för nordiskt samarbete⁹⁹ och vid behov uppsättandet av sammansatta amfibieförband vid internationella insatser. Med Norge har Försvarsmakten, genom deras tillgång till stridsbåtar sannolikt bra samarbetsmöjligheter. Med Finland finns ett existerande samarbete. Ländernas närhet till varandra underlättar övningssamarbete.

I jämförelse med franska och brittiska specialiserade markstridsförband förefaller de svenska, bland annat som en följd av deras ursprung, vara tydligare inriktade mot att genomföra uthålliga insatser i sin respektive dimensionerande miljö. Det torde mot bakgrund av ”småskalig” utformning av Försvarsmaktens specialiserade markstridsförband vara enklare och sannolikt inte särskilt kostsamt att utveckla dem, i jämförelse med exempelvis franska och brittiska brigadsystem. Ingen av dessa länder har exempelvis amfibieförband med möjligheter till ett eget snabbt, sjörörigt uppträdande inom ett amfibiskt operationsområde, vare sig franska eller brittiska amfibieförband har stridsbåtar eller motsvarigheter till dessa. På taktisk nivå indikerar jämförelsen att alla länder saknar förband som är utformade för och regelmässigt använder okonventionellt taktiskt uppträdande, endast deras specialoperationsförband synes ha denna förmåga och inriktning.

---

⁹⁹ Tillsammans med de norska amfibieförbanden intar Amfibiebataljonen en unik ställning i Europa genom deras utformning med lätttrörliga stridsbåtar för snabba insatser över vatten. Likheter finns även med de finska amfibieförbanden.

3.4 Europeiska säkerhets- och försvarspolitiken

3.4.1 Inriktning och målsättningar

Den militära förmågan och den militära kapaciteten till insatser inom ramen för den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken är bland annat inordnad under fastställda målsättningar, så kallade *Head Line Goal*, HLG. Det första målet var att ha förmåga att insätta upp till 60.000 soldater inom 60 dagar och med ett års uthållighet inom ramen för de så kallade Petersbergsuppgifterna¹⁰⁰. Efter hand förklaras målet som uppnådda men begränsade endast av erkända brister eller *shortfalls*. De scenarier som togs fram under år 2001 och var inom ramen för Petersbergsuppgifterna var *Separation of Parties by Force* (SOPF), *Stabilisation, Reconstruction and Military Advice to third Countries* (SR), *Conflict Prevention* (CP), *Evacuation Operation in a non permissive environment* (EO) och *Assistance to Humanitarian Operations* (HA)

Den senare och kompletterande målsättningen benämns Head Line Goal 2010 och har uppkommit som en följd av den europeiska säkerhetsstrategin. Det tidigare målet ligger dock kvar som en grundläggande förmåga till mer omfattande operationer. HLG 2010 blev fastslaget och lägger tonvikten på kvalitativa aspekter i kapacitetsutvecklingen. Målsättningen för 2010 har sin främsta fokus på att förbättra stridskrafternas interoperabilitet och deras förmåga att etableras, det vill säga insättas i insatser samt understödskapaciteten för stridskrafterna.¹⁰¹ För det andra är spektrumet av uppgifter utökat i förhållande till Petersbergsuppgifterna och täcker även uppdrag som kan härledas till säkerhetsstrategin. Dessa inkluderar avvärningsoperationer, stöd till tredje land i kamp mot terrorism samt uppdrag inom ramen för säkerhetssektorreformer. Fokus ligger också på att utveckla snabbinsatsförmåga. Bakgrunden till detta och utformningen av stridsgrupper – Battle Groups var den lyckade EU-operationen Artemis sommaren 2003.

Processen mot HLG 2010 har resulterat i en behovskatalog avseende läget 2005, *Requirements Catalogue 05*. Det är en uppdatering och sammanför behoven kopplade till Petersbergsuppgifterna samt de som är ett resultat av säkerhetsstrategin. Det redovisar dessutom planeringsantaganden för fem illustrativa scenarier.

Faktorer som synes vara betydelsefulla och styrande för EU:s inriktning och målsättningar är snabbinsatsförmågan i kombination med långa avstånd till aktuell konflikt och operationsområde. Sammanfattningsvis har scenarierna visar, vilket utvecklas i nästa avsnitt, att det i de långvariga insatserna finns två tydliga faser som påverkar sammansättningen av manöverförbanden. I den inledande, oftast korta och vissa fall även högintensiva fasen utgörs behovet främst av lätta förband med kraftfullt understöd från flyg- och

---

¹⁰⁰ Som ett sätt att styra uppnåendet av målsättningen skapades ett instrument i syfte att samordna kapacitetsutvecklingen. Instrumentet benämndes *European Capability Action Plan*, det vill säga en sorts handlingsplan för kapacitetsutvecklingen inom EU (författaren har under åren 2002-2004 deltagit i arbetsgruppen med ansvar för specialoperationsförband/specialoperationsförband, ECAP SOF).

¹⁰¹ Den franska permanenta delegationen till EU, 2005, *Brief Guide to ESDP*, s 43.

marinstridskrafter. I den senare och längre stabiliseringsfasen är det främst medeltunga, mekaniserade förband med hög skyddsnivå som krävs. Behovet av lätta förband ökar med hänsyn till kravet på snabbinsatsförmåga och det därmed sammanhängande kravet på att förbanden ska kunna flygtransporteras. För snabbinsatsförmågan är de viktigaste egenskaperna möjligheten till snabb omgruppering med flygtransport, hög hastighet vilket i sig utgör del av skyddet och förmåga att klara sig med små underhållsresurser.¹⁰²

3.4.2 Brister och behov

2004 lade en utvald grupp personer, formad såsom ett oberoende arbetslag fram ett inofficiellt förslag i en rapport kallad *European Defence* och som tar sin utgångspunkt i säkerhets- och försvarspolitiken. Rapporten redovisar de följande fem strategiska scenarierna. Omfattande fredsfrämjande operation¹⁰³. Högintensiv humanitär intervention¹⁰⁴. Regional krigföring som försvar av europeiska strategiska intressen¹⁰⁵. Försvar mot attacker från massförstörelsevapen¹⁰⁶. Till sist – försvar av Europa¹⁰⁷. Det femte scenariot har jag inte analyserat. Gruppen elaborerar inom dessa angivna scenarier i form av utmaningar, målsättningar, förutsättningar, preliminära uppgifter, omständigheter, förmågor, konsekvenser för att slutligen leda fram till vilken brist eller underskott av stridskrafter eller förmågor som råder. Det som förs fram är behov av lätt infanteri och specialoperationsförband men även vad gruppen benämner specialiserade förband (specialised forces) samt förmågan C4ISTAR, ibland anges endast ISTAR. Några för undersökningen relevanta preliminära uppgifter, hämtat från den engelska originaltexten är: *observation, monitoring, interpositioning, military assistance, demobilisation, reconstruction* samt *counter-insurgency operations in a rural environment (cordon, search and destroy), establishing and controlling safe areas, denial and guarantee of movements, hearts and minds operations (psychological warfare); military assistance to IGOs and NGOs; humanitarian relief, counter-insurgency operations in mountainous and urban terrain (cordon, search and destroy), control of airfields and lines of communication, hearts and minds. humanitarian aid, psychological operations.*

Av arbetsgruppen slutsatser och rekommendationer i rapporten vill jag uppmärksamma följande¹⁰⁸. Insättnings- och etableringsförmågan måste öka, upp till 50 % av de europeiska stridskrafterna måste kunna insättas med kort förvarning. Vidare måste uthållighet förbättras, unionen måste också vara kapabel att understödja 60 000 soldater i tre år och för närvarande är unionens medlemmar oförmögna att understödja en operation om 50 000 soldater i något

¹⁰² Försvarsmakten, 2005, *Perspektivplaneringens årsrapport för 2005*, Stockholm, s 30.

¹⁰³ Large-scale peace support operation.

¹⁰⁴ High intensity humanitarian intervention.

¹⁰⁵ Regional warfare in the defence of strategic European interests.

¹⁰⁶ Prevention of an attack involving WMD.

¹⁰⁷ Försvar av Europa översatt från *Homeland defence*. Motivet till varför jag inte analyserat detta är dels för är detta utanför min fokus i undersökningen och dels innebär den rådande svenska säkerhetspolitiken ett motstånd mot ett gemensamt europeiskt försvar, med ömsesidiga försvarsförpliktelser.

¹⁰⁸ European union, 2004, *European defense, A proposal for a White Paper, Report of an independent Task Force*, Paris: EU Institute for Security Studies, s 125-128.

enstaka år. En hög prioritet måste läggas på C4ISTAR, en kritisk resurs och förutsättning för alla typer av EU-insatser. Stående stridsgrupper skapas, som en förutsättning för militär planering och politisk beslutsfattning¹⁰⁹.

I oktober 2005 lades en rapport fram en rapport med beteckningen *European Defense Integration – Bridging the Gap between Strategy and Capabilities*. Även denna rapport befäster vad som framkommit i andra redovisningar, nämligen att unionen förfogar över otillräckligt antal – otillräcklig volym specialoperationsförband/specialoperationsförband. Den arbetsgrupp som utarbetade rapporten genomförde bland annat möten med drygt 10 europeiska generalpersoner av vilka många haft tjänst som överbefälhavare eller motsvarande. Officerarna fick ge kommentarer och synpunkter på arbetsgruppens slutsatser och rekommendationer. Övergripande handlar rapporten om hur en europeisk militär kapacitet ska utvidgas. Den kritik som kan lämnas är dock att det indikeras en relativt långtgående integrering och samordning, i vad som i vissa stycken kan anses vara en fullt gemensam förmåga. De för fram specialisering på nationsbasis, för vissa länder i ett europeiskt perspektiv som ett sätt att öka kapaciteten. De har identifierat nio avgörande brister i den europeiska militära kapaciteten¹¹⁰ och de riktar kritik mot den enligt arbetsgruppen, stora klyftan mellan å ena sidan den europeiska säkerhetsstrategin och å andra sidan befintlig militär kapacitet att möta såväl strategins målsättningar som rådande utmaningar. Av främsta intresse för min undersökning är följande brister¹¹¹. C4ISR, specialoperationsförband samt insättnings- och etableringsbara efterföljande stridskrafter¹¹².

3.4.3 Slutsatser

Försvarsmaktens specialiserade markstridsförband överbryggas klyftan i den europeiska militära kapaciteten, mellan å ena sidan manöverförband och å andra sidan specialförband, främst eftersom de sistnämnda anses vara en bristvara. De har därför en stor betydelse för den europeisk säkerhets- och försvarspolitik. Svensk militärstrategi kan mot bakgrund av detta vara vägledande eller tjäna som föredöme för andra nationer.

Kopplat till den tidigare jämförelsen med Frankrike, Storbritannien, Finland och Norge har Försvarsmakten unika förutsättningar eftersom de specialiserade markstridsförbanden inte till fullo finns representerade i dessa länder.

Enligt föreslagen princip om *country cluster*, det vill säga kan Sverige och i samarbete med bland annat Finland utveckla förmågor som överbryggas behov och brister. Sverige kan i detta sammanhang inta en ledande roll genom att vi

---

¹⁰⁹ Sådana förutsättningar har skapats och fortsätter att skapas genom uppsättandet av stridsgrupper likt den nordiska – Nordic Battle Group, en utveckling som även sker inom Nato via Nato Response Forces eller NRF. Intressant anser arbetsgruppen i sin rapport att dessa, i förhållande till EU större stridsgrupper även bör kunna utnyttjas av EU.

¹¹⁰ Här avses vad som är brist inom såväl EUs som Natos (militära) kapacitet.

¹¹¹ Flournoy, Michèle A och Smith, Julianne, 2005, *European Defense Integration, Bridging the Gap Between Strategy and Capabilities*, Washington: Center for Strategic and International Studies, s 14.

¹¹² Follow-on forces, det vill säga stridskrafter/förband som ska etableras till en insats efter att andra, exempelvis specialoperationsförband har genomfört verksamhet i en initialfas.

förfogar över färdiga produkter – Försvarmaktens specialiserade markstridsförband, även om de fortsatt kan behöva utvecklas.

De specialiserade markstridsförbanden bidrar såväl enskilt som gemensamt till de efterfrågade förmågorna C4ISTAR eller endast ISTAR. I detta sammanhang bör även de relativa svenska fördelarna betraktas, förbandens utvecklade förmåga att verka i komplexa fysiska miljöer. Vissa länder väljer att utveckla ISTAR som en förmåga inom en förbandstyp, i regel ett befintligt underrättelseförband. En möjlig militärstrategisk väg för Försvarmakten är att se förmågan som en konceptuell och ett flexibelt koncept – att sättas samman utifrån rådande behov vid varje specifik operation eller insats. De specialiserade markstridsförbanden blir här unika då de ger offensiv verkansförmåga (strid och bekämpning) likväl lednings- och underrättelseförmåga.

4 AVSLUTNING

4.1 Syntes

Det studerade underlaget indikerar att Försvarmaktens reformering är riktig även om det för tillfället råder en viss obalans i förmåga och kapacitet.

Jag finner två faktorer som starkt styrande avseende utformning och användning av stridskrafter i den internationella dimensionen, *tidsfaktorn* och *uthållighetsfaktorn* och båda ska betraktas mot bakgrund av avståndet till området för en konflikt och militär insats, samt inte minst transportmedel. De snabbaste insatserna är de som kan påbörjas med stöd av flygtransport.

Försvarmaktens specialiserade markstridsförband kan utvecklas och fungera som ett svenskt militärstrategiskt specialområde. Därmed har de en betydelse för en i ett europeiskt sammanhang svensk säkerhetspolitik. Slutsatserna av analyserna visar att Försvarmaktens specialiserade markstridsförband intar en framträdande ställning. Sverige har en militärstrategisk relativ fördel vilket paradoxalt nog har sin grund i invasionsförsvarets stridskraftsutformning. De specialiserade markstridsförbanden, Amfibiebataljon, Jägarbataljon och Luftburen bataljon bör därför ges en mer framträdande roll inom svensk militärstrategi

Det militära försvaret är en viktig resurs i en aktiv svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sveriges internationella insatser bidrar till att främja internationell fred och säkerhet, och stärker därmed vår egen säkerhet.¹¹³ Det är också ett väsentligt säkerhetspolitiskt intresse att Sverige agerar gemensamt med andra stater för att främja fred och säkerhet, och då särskilt med våra nordiska grannar, samt andra länder inom EU. Försvarsreformen ska öka Sveriges förmåga att delta i fredsfrämjande operationer under EU:s, FN:s och Natos ledning.¹¹⁴

---

¹¹³ Regeringen, 2005, *Regeringens proposition 2005/06:1 Förslag till statsbudget för 2006, Utgiftsområde 6, Försvars samt beredskap mot sårbarhet*, Stockholm: Finansdepartementet, s 17.

¹¹⁴ Regeringen, 2005, *Regeringens proposition 2005/06:1 Förslag till statsbudget för 2006, Utgiftsområde 6, Försvars samt beredskap mot sårbarhet*, Stockholm: Finansdepartementet, s 17

Målsättningen ovan ger en tydlig indikation att Försvarsmakten har en viktig roll i den svenska säkerhetspolitiken. Därmed finns ett kontinuerligt krav på en militärstrategi som regelbundet medger att regering och riksdag kan vara aktiva och trovärdiga i det internationella sammanhanget, och bidra med stridskrafter i syfte att förebygga gemensamma hot samt förebygga internationella konflikter. Även formuleringen nedan ställer krav på militärstrategin.

Förändringen av Försvarsmakten till ett modernt och flexibelt insatsförsvar fortsätter, med en hög ambition att medverka till den europeiska unionens militära kapacitet till internationella krishanteringsinsatser. Det militära försvaret utvecklas än mer till att utgöra ett betydande instrument i svensk säkerhetspolitik, inte minst inom EU. Den samlade krishanteringsförmåga som gemensamt utvecklas inom EU bidrar positivt till svensk säkerhet heter det officiellt.¹¹⁵ Synen på säkerhet anges vara en gemensam fråga internationellt. Genom konfliktförebyggande insatser i det aktuella området kan omvärlden bidra till stabilisering och därmed begränsa effekterna av konflikten.¹¹⁶

Analyserna visar på tre centrala faktorer där de specialiserade markstridsförbanden har stor betydelse, snabbinsatsförmåga, uthållighet och krigföring mot irreguljära aktörer eller motståndare. Som en övergripande faktor för alla dessa tre är deras utvecklade förmåga i respektive dimensionerande fysiska miljö en central fördel. Kombinationen irreguljära aktörer eller motståndare och påfrestande eller komplex fysisk miljö ställer särskilda krav på de stridskrafter som har att hantera denna situation. Betraktandes denna kombination och att de specialiserade markstridsförbanden är en stark kontrast till framförallt tunga och medeltunga manöverförband, intar de en viktig roll i en svensk militärstrategi. Vissa källor i materialet anser manöverförband vara mindre lämpade eller åtminstone inte avsedda för en sådan form av krigföring. Min sammanvägda slutsats av detta är dock att det inte handlar om att den ena eller den andra förbandskategorin har ett existensberättigande eller inte utan att vidmakthålla en militärstrategi som innebär en utformning och principer för användning som inbegriper dem alla. Det väsentliga är att på den militärstrategiska nivån ha klart för sig deras respektive för- och nackdelar för att kombinera framgångsrika militära styrkor vid insatser.

Sverige kan härmed substantiellt bidra till EU:s snabbinsatsförmåga men även för den allmänna krigföringsförmågan i en asymmetrisk och irreguljär omgivning. Försvarsmaktens specialiserade markstridsförband svarar såväl mot de nationella militärstrategiska målsättningarna som mot vad som framgår vara EU:s behov. Sverige har därför goda förutsättningar att inta en framträdande ställning när det gäller transformering och utveckling av stridskrafter och förband för nutidens militära krishantering.

De specialiserade markstridsförbanden kan, genom goda förutsättningar att insättas med kort förvarning även förstärka pågående insatser. Detta är också

---

¹¹⁵ Regeringen, 2004, *Regeringens proposition 2004/05:5 Vårt Framtida Försvar*, Stockholm: Försvarsdepartementet, s 33.

¹¹⁶ Regeringen, 2004, *Regeringens proposition 2004/05:5 Vårt Framtida Försvar*, Stockholm: Försvarsdepartementet, s 13-14.

en form av snabbinsats, trots att det inte sker i initialfasen av en militär operation.

Förbanden är genom sin litenhet och enkelhet väl anpassade till den asymmetriska och irreguljära krigföringen, såväl såsom defensiva som offensiva instrument. De specialiserade markstridsförbanden har visat sig kunna utgöra grundförmågan i svensk snabbinsatsförmåga, dels generellt betraktat genom deras utformning såsom lätta förband men även mot bakgrund av den studerade komplexiteten. Specialiserade markstridsförband är redan i nuläget omedelbart användbara förband.

För närvarande är Försvarsmaktens insatsorganisation utformad på ett sådant sätt att det råder begränsningar avseende förmågan till insatser med kort förvarning – snabbinsatser. Vidare kan det diskuteras om den stora andelen mekaniserade manöverförband i förhållande till den totala volymen, medför begränsningar i krigföringsförmåga mot bakgrund av dagens konflikters asymmetriska och irreguljära karaktär. En sådan bedömning måste dock ses i ett bredare och djupare europeiskt sammanhang, inom en samlad förmåga.

Däremot indikerar Försvarsmaktens fortsatta utveckling, där två lätta mekaniserade bataljoner ska utvecklas och de sex som i övrigt kvarstår ska vara modulärt uppbyggda i enlighet vad som kan uppfattas vara lätta, medeltunga och tyngre delkomponenter, att förmågorna avsevärt förbättras. Detta innebär även förutsättningar för en ytterligare utveckling av de specialiserade markstridsförbanden, vilket de militärstrategiska målsättningarna antyder. Som en konklusion av detta kan det antas att den svenska militärstrategin inom några år på ett bra sätt skapar förutsättningar för en tillämpad svensk säkerhetspolitik inom försvarsområdet, samt att den genererar handlingsfrihet för statsmakterna. Handlingsfriheten består i möjligheten att välja bland ett större antal användbara stridskrafter än i dagsläget eller att välja inom vilket skede eller även geografiskt område de önskar bidra med militär kapacitet.

Slutsatserna visar också på goda förutsättningar till nordiskt samarbete vilket de svenska statsmakterna betonar som angeläget.

Slutsatserna om komplexiteten i militära operationer, där karaktären och miljön är två konkreta utmaningar. De militärstrategiska målsättningarna ger vid handen relativt ytliga formuleringar om miljö men avseende konflikters karaktär råder en viss frånvaro.

Genom att fortsatt utveckla Amfibiebataljonen, Jägarbataljonen och den Luftburna bataljonen såsom specialiserade markstridsförband visar Statsmakten och Försvarsmakten på en tydlig ambition att öka – förbättra den europeiska unionens militära krishanteringsförmåga. Sverige kan därför bli en än mer trovärdig aktör inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken samt den europeiska säkerhets- och försvarspolitik.

Till så kallade styrkeregister inom EU kan svenska regeringen och riksdagen visa vilja till att överbrygga behov och brister genom att anmäla en

amfibieförbandsstridsgrupp, en jägarförbandsstridsgrupp och en luftburen förbandsstridsgrupp. Den höga kravprofilen och graden av frivillighet till dessa stridsgruppers "moderförband" möjliggör ett eventuellt sådant beslut. Det befäster dessutom ytterligare tydligheten i det svenska engagemanget i EU:s militära krishanteringsförmåga.

4.2 Reflektion och diskussion

Syntesen påvisar enligt men syn att de specialiserade markstridsförbanden kan utgöra en ytterligare "militärstrategisk" motor i det pågående reformeringsarbetet att ställa om Försvarsmaktens till ett modernt och flexibelt insatsförsvaret.

På kort sikt kan Amfibiebataljonen, Jägarbataljonen och den Luftburna bataljonen i roterande turordning upprätthålla små eller medelstora förbandsenheter i hög beredskap, för insatser med kort förvarning. Härmed skapas för Försvarsmakten i övrigt en tröskeleffekt som medger ett avvägt insättande av andra, efterföljande stridskrafter, där förberedelsetid kan användas på ett bättre sätt.

Den höga kravprofilen och därmed hälsotillståndet inom förbanden är inte alls betydelslös. En sådan enskild faktor kan rimligen anses vara en grundläggande militärstrategisk förutsättning då det sannolikt ytterligare ökar förmågan att insättas med kort förvarning.

För närvarande genomför den australiensiska försvarsmakten en operation som kan betraktas som en snabbinsats, på Öst-Timor. Den 26 maj landade transportflygplan på flygplatsen i landets huvudstad för att ta och säkra övriga stridskrafterns ankomst. Det är förvisso inget långt avstånd mellan norra Australien och operationsområden, mindre än 100 mil men operationen är ändå intressant att betrakta ur ett snabbinsatsperspektiv. Risken tillika hotet mot en svensk utveckling av en nationell, varaktig snabbinsatsförmåga är prestige mellan förband och/eller vapenslag. En sådan eventuell prestige är äventyrlig för en svensk säkerhetspolitik inom försvarsområdet.

I det underlag jag använt förs på många ställen fram behovet av specialoperationsförband. Jag ifrågasätter inte denna bedömning men jag är dock en aning kritisk mot den, jag gör bedömningen att det finns en övertro att specialoperationsförbanden ska lösa alla uppdrag och uppgifter som dagens manöverförband, även de lätta, inte har förmåga att genomföra. I mångt och mycket är det just detta som är det centrala, klyftan mellan å ena sidan manöverförband och å andra sidan specialoperationsförband är alldeles för stort. Just därför erfordras nya men kanske i ett svenskt vidkommande till viss del inte så framträdande förmågor och förband, för att överbrygga denna klyfta. I detta sammanhang, genom Försvarsmaktens utformning finns nu en stor möjlighet för Sverige.

Det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att de svenska nuvarande specialoperationsförbanden i många stycken är en utveckling av framförallt svenska jägarförband. Strid på djupet, framskjutna spanings- och

rekognosceringsuppdrag samt okonventionell taktik är ingen större nyhet i ett svenskt krigs- och militärhistoriskt perspektiv. Inte alla länder har dessa förutsättningar. Det går möjligen att anföra att det i ljuset av det första Gulfkriget blev en för stor fokus på mekaniserade förband och mekaniserad krigföring. Glädjande nog ledde denna eventuella fokus på större negativa konsekvenser för de specialiserade markstridsförbanden. De är kvar och de fastslås ska fortsatt utvecklas.

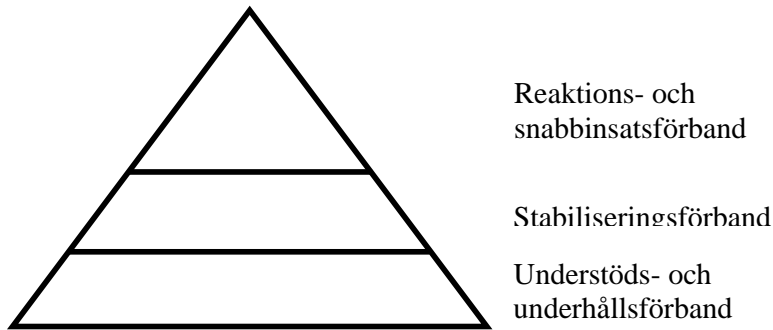
Det är intressant att studera hur andra länder använder stridsbåt 90. Båten har bland annat importerats av Grekland, Mexico och Malaysia samt att den testats av Brasilien. I många avseende nyttjas den av respektive lands sjöstridskrafter eller kustbevakning eller motsvarande på ett sätt där de hotbilder som bland annat framgår av den europeiska säkerhetsstrategin motverkas eller bekämpas. Detta ger ytterligare motiv för utveckling och användande av amfibieförband internationellt.¹¹⁷

Det fragmenterade stridsfältet kan påstås vara en realitet även idag, även om konflikters och operationers karaktär är annorlunda än i jämförelse med det första Gulfkriget. Fragmenteringen kan närmast översättas som den mosaik av olika förutsättningar i form av olika fysiska miljöer, områden där egna – internationella stridskrafter är grupperade och/eller har kontroll över läget samt områden där andra aktörer behärskar situationen och ”vi” inte har någon insyn alls. Bedömningsvis kommer en motståndare utnyttja eventuella svagheter i de internationella styrkornas förmåga att verka i hela spektrumet av konfliktkaraktär och fysisk miljö. Det som tidigare ansågs vara en front mellan två parter blir nu närmast att betrakta som ett schackbräde och där det så kallade djupet är alla de områden där egna stridskrafter saknar insyn och förmåga att verka. Mot denna bakgrund är även fortsättningsvis strid och bekämpning och inte minst underrättelseinhämtning på djupet av stor militärstrategisk betydelse. Risken kan annars vara att militära maktmedel inte lyckas skapa en säker situation där andra medel och resurser kan verka ostört. Verksamheten på djupet ställer med största sannolikhet samma grundläggande förmågor och egenskaper samt taktiska uppträdande för de förband som ska verka i detta ”stridsrum”: små anpassade förbandsenheter, dolt uppträdande och möjligheter att verka med långa strids- och observationsavstånd såväl som närstrid.

Försvarsmaktens militärstrategi kan ha följande utformning och generella användningsindelning, illustrerad enligt bilden på efterföljande sida.

---

¹¹⁷ Informationen är hämtad från Dockstavarvets och Försvarsmaktens hemsidor.

Reaktions- och snabbinsatsförband består av specialoperationsförbanden, de specialiserade markstridsförbanden och de blivande lätta mekaniserade manöverförbanden. Volymen i förhållande till hela insatsorganisationen med förmågan verka mot markmål, i markarenan ska utläsas utgöra drygt 50 %. *Stabiliseringsförbanden* utgörs av de övriga mekaniserade förbanden. *Understöds- och underhållsförband* kan förutom det orden antyder utgöras av exempelvis säkerhetsförband. De senare bör dock även till delar ha förmåga att insättas med kort förvarning. Av reaktions- och snabbinsatsförbanden kan dessutom olika styrkekombinationer skapas, inte nödvändigtvis bestående av det ena eller det andra förbandet. Vidare medger det sannolikt en högre uthållighet, inte minst genom det påfrestningar det ankommer för ett förband att stå i hög beredskap. Till detta militärstrategiska koncept kan sedan tillföras motsvarande förband ur flyg- och övriga marinstridskrafter¹¹⁸.

Min allmänna reflektion är att en svensk militärstrategi avseende utformning enligt bilden ovan, med förmåga att verka i alla konfliktnivåer, mot alla bedömda former av motståndare, reguljära som irreguljära, i alla fysiska miljöer avsevärt skulle öka Sveriges trovärdighet som en säkerhetspolitisk aktör inom EU.

Sammanfattningsvis finner jag alla frågeställningar besvarade där det med eftertryck påvisas att de specialiserade markstridsförbanden har en viss – inte obetydlig betydelse för de militärstrategiska målen, att de har en betydande för Försvarsmaktens deltagande i internationella insatser och att de i ett europeiskt jämförande perspektiv i många avseende är unika, samt sist men inte minst, att deras roll inom ramen för att i termer av förmågor och styrkor mot brister inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna är viktig. Syntesen visar även att de specialiserade markstridsförbanden, som en del av svensk militärstrategi skapar förutsättningar för en tillämpad svensk säkerhetspolitik.

---

¹¹⁸ Amfibiebataljonen ingår i kategorin specialiserade markstridsförband i denna undersökning, formellt sätt ingår de i de marina förbanden.

4.3 Förslag till fortsatt forskning och studier

Särskild tyngdpunkt måste läggas på att studera behoven av och kraven på okonventionell krigföring – krigföring mot irreguljära aktörer. Statsmaktens formulering av huvuduppgiften väpnad strid bör leda till fördjupade studier i hur de specialiserade markstridsförbanden, kan ytterligare utvecklas avseende förmåga till krigföring mot irreguljära aktörer eller motståndare. Detta bör ges en militärstrategisk prioritering, ämnet skulle kunna vara *Specialiserade Markoperationer* eller *Specialiserade Markstridsinsatser*, det senare inom ramen för markoperationer.

5 SAMMANFATTNING

Syftet med uppsatsen var att studera kategorin specialiserade markstridsförband inom ramen för en utåtriktad svensk säkerhetspolitik, i förhållande till en europeisk militär kapacitet varvid jag särskilt har utgått från vad som kan kallas nya militärstrategiska utmaningar. Avsikten med dem var att bilda några sorts konkreta förutsättningar i form av behov och krav. För att svara på syftet i uppsatsen har jag besvarat följande fyra frågeställningar.

1. Vilken roll kan specialiserade markstridsförband tillmätas för de militärstrategiska målen?
2. Vilken roll kan specialiserade markstridsförband ha för Försvarmakten vid deltagande i internationella insatser?
3. Vilken roll har specialiserade markstridsförband i ett jämförande europeiskt stridskraftsperspektiv?
4. Vilken roll har specialiserade markstridskrafter mot bakgrund av brister och behov i den europeisk säkerhets- och försvarspolitik?

Jag har brukat mig av metoden kvalitativ textanalyser. Inledningsvis har jag analyserat texter avseende målsättningar i svensk militärstrategi, därefter komplexitet i militära operationer vilket delats upp i dels karaktär och dels fysisk miljö. Sedan genomförde jag en övergripande jämförelse, utgående från Försvarmaktens specialiserade markstridsförband, med Frankrikes, Storbritanniens, Finlands och Norges stridskraftsutformning. Slutligen i den sista fasen av textanalyser studerade jag texter redovisande brister och behov av militär kapacitet – förmåga inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitik.

Undersökningen visar på att Försvarmaktens specialiserade markstridsförband bör ges en mer framträdande roll i svensk militärstrategi. De bidrar väsentligt till snabbinsatsförmåga, såväl i ett nationellt svenskt perspektiv som europeiskt och i detta sammanhang måste även komplexiteten i militära operationer betraktas, där dessa förband har unika förmågor och egenskaper. Vidare medverkar de till att överbrygga klyftan mellan å ena sidan specialoperationsförband och å andra sidan manöverförband. Bakgrunden till klyftan är bland annat nyss nämnda komplexitet. Vidare har de genom sina

förmågor och egenskaper goda förutsättningar till krigföring mot irreguljära aktörer samt att de kan utvecklas än mer i detta avseende.

Syntesen visar även att de specialiserade markstridsförbanden, som en del av svensk militärstrategi skapar förutsättningar för en tillämpad svensk säkerhetspolitik.

Mitt avsnitt om komplex fysisk miljö hade jag förväntat mig mer av men för sent inkom underlag och rapporter i detta enligt mig, viktiga område.

6 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Tryckta källor:

Beaufre, André (1963), *Modern Strategi för fred och krig*, Stockholm: Epan. Nyutgåva 2003.

Foxton, P.D. (1994), *Powering War, Modern Land Forces Logistics*, London: Brassey's.

Andersson, Folke m.fl. (2000), *Framtida konflikters karaktär, Delrapport 1*, Stockholm: Försvarets forskningsanstalt, Avdelningen för Förvarsanalys.

Andersson, Folke m.fl. (2001), *Framtida konflikters karaktär, Delrapport 2*, Stockholm: Försvarets forskningsinstitut, Förvarsanalys.

Andersson, Folke m.fl. (2002), *Framtida konflikters karaktär, Delrapport 3*, Stockholm: Försvarets forskningsinstitut, Förvarsanalys.

Andrén Nils (2002): *Säkerhetspolitik, Analyser och tillämpningar*, Upplaga 2:1, Norstedts Juridik Stockholm.

Försvarmakten (2002), *Militärstrategisk doktrin*, Stockholm: Aerotech Telub Information & Media AB.

Försvarmakten (2003), *Årsrapport från perspektivplaneringen 2002-2003: Målbildsinriktning inför Förvarsbeslut 2004 – rapport 7*, Stockholm.

Försvarmakten (2005), *Perspektivplaneringens årsrapport för 2005*, Stockholm.

Kaldor, Mary (2002), *Nya och gamla krig, organiserat våld under globaliseringens era*, Göteborg: Bokförlaget Diadolos AB, 2:a upplagan.

Müller-Hansen, Fredrik (2005), *ESFP – Europeiska säkerhets- och försvarspolitiken*, Stockholm: Folk och Försvar.

Ries, Tomas (2004), Presentationsunderlag redovisat för Chefsprogrammet.

Regeringen (2004), *Regeringens proposition 2004/05:5 Vårt Framtida Försvar*, Stockholm: Förvarsdepartementet.

Regeringen (2005), *Regeringens proposition 2005/06:1 Förslag till statsbudget för 2006, Utgiftsområde 6, Förvars samt beredskap mot sårbarhet*, Stockholm: Finansdepartementet.

Regeringen (2005), *Regeringsbeslut, Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende Försvarmakten*, Stockholm: Förvarsdepartementet.

Langton, Christopher (2005), *The Military Balance 2005-2006*, London: The International Institute for Strategic Studies.

Försvarsmakten (2006), *Försvarsmaktens budgetunderlag för år 2007 med särskilda redovisningar*, Stockholm.

Internetbaserade källor:

de Wijk, Rob (2002), *The Limits of Military Power*, Washington: The Washington Quarterley, volym 25, nummer 1.

Solana, Javier (2003), *Ett säkert Europa i en bättre värld, En europeisk säkerhetsstragi*, Bryssel: Europeiska rådet.

European union (2004), *European defense, A proposal for a White Paper, Report of an independent Task Force*, Paris: EU Institute for Security Studies.

European union, Gustav Lindström (2005), *The Head Line Goal*, Paris: EU Institute for Security Studies.

Flournoy, Michèle A och Smith, Julianne (2005), *European Defense Integration, Bridging the Gap Between Strategy and Capabilities*, Washington: Center for Strategic and International Studies.

Regeringens hemsida: www.regeringen.se.

Riksdagens försvarsutskotts hemsida: www.riksdagen.se.

Försvarsmaktens hemsida: www.mil.se.

Franska försvarsministeriets hemsida: www.gouv.fr/sites/defense.

Brittiska försvarsministeriets hemsida: www.mod.uk/defenceinternet/home.

Finländska försvarsmaktens hemsida: www.mil.fi.

Norska försvarsmaktens hemsida: www.mil.no.

Personbaserade källor:

Westerlund, Magnus, överstelöjtnant i Försvarsmakten, Högkvarteret, f.d. biträdande försvarsattaché vid den svenska ambassaden i Paris.

Edström, Håkan, överstelöjtnant i Försvarsmakten, tjänstgör vid Högkvarteret inom delprocess strategisk analys med ansvar för omvärldsanalys vid Utvecklings- och inriktningssataben.

Hahr, Jakob, överstelöjtnant i Försvarsmakten, tjänstgör inom utrikesförvaltningen som biträdande försvarsattaché vid den svenska ambassaden i Paris.

Övriga källor:

Arbetshandlingar och presentationsunderlag från Försvarsmakten/Högkvarteret avseende studier samt förmågor och egenskaper etc. för förbanden (finns hos författaren).